

ÉRFIZETÉS

ÉLYBEN:

Egy évr ..... 24 korona.
Egy hó, ... 2 korona.

JIDÉKEN:

Egy évr ..... 28 korona.
Egy hó, ... 2 k. 40 f.

ADTÉSSEK:

E-hasú a petit sor egyszár 20 fill.
min. a következőnél 18 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 337.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1914.

FŐSZERKESZTŐ:
STAUBER JÓZSEF.

Csütörtök, október 1.

Megtörik az orosz és a szerb offenzíva.

Frigyes főherceg hadparancsa.

Antwerpen ostroma megkezdődött.

Mai számunk főbb közleményei:

Frigyes főherceg hadparancsa elmondja az igazságot a helyzetről.

„Le fogjuk győzni és meg fogjuk semmisíteni az oroszot“.

Bénulni kezd a szerb offenzíva.

Ungot megtisztítottuk az oroszoktól.

Visszavertük a szerbek újabb attörését a Száván.

Elismerik a franciák és angolok is a német seregek eredményes előnyomulását.

Kórházi betegeket gyilkolnak a franciák.

Antwerpen olestét várja a francia vezérkar.

Meghosszabbították a moratóriumot.

Főparancsnok a katonákhoz.

Arad, szeptember 30.

Katonáknak szól a parancs, a melyet Frigyes főherceg, mint az osztrák-magyar hadsereg főparancsnoka tesz közzé: „Kihirdetendő valamennyi tisztnek, a legénységnek pedig anyanyelvén.“ A hadparancs célját megtudjuk azokból az előadásokból, amelyeket a közénk jövő sebesültek ajkáról kitogyhatatlan és kielégíthetetlen érdeklődéssel hallgatunk. A katonák a csapatban, a melyhez tartoznak, vitézül és keményen végzik a maguk dolgát. Nincs módjuk a szomszéd ezrednek, sőt néha a maguk ezrede másik zászlóalja felől se, érdeklődni, oly nagy területet fognak be a rajvonalak. De ha lenne is módja, akkor se kíváncsiskodik. Edzett kézzel hajtják végre a parancsot, fáradság nélkül küzdenek, a mialatt a kivert hadállásokat újra megtölti az ellenséges tulerő. Ünnepnapijuk akkor van, ha rohamra engedik őket. Mikor pedig valamelyik megsebesül közülük a kórház-vonatra kerül, a legelső állomáson, a hol a sebére friss kötést tesznek, azt mondja: „előbb adjanak egy ujságot, hadd lássam, mi ujság a háboruban.“

Ez különös, de olyan hatalmas arányu háboruban, aminő most pusztítja az embervért, érthető. És ezért a főhadparancsnoknak tiszte, hogy a háboru állásáról hadseregét parancs formájában értesítse. Hőfer vezérőrnagynak és Stein főhadiszállásmesternek jelentései nem jutnak a harcban állókhoz, akik sokszor heteket töltenek el fegyvereik között, a külvilágtól teljesen elzárkózva: most a hadsereg főparancsnoka adja tudtukra, hogy közös küzdelmünknek, a nagy háborunak sorsa reánk felette kedvező és a győzelem biztos reményét nyújtja.

Katonáknak szól a parancs, — mi ujságolvasók, polgárok annak egybefoglalt tartalmáról már hirt szereztünk. Hogy az orosz offenzíva szerepe a galíciai harctéren befejeződött; hogy a német csapatokkal egyesült osztrák-magyar seregek visszavonulásra kényszerítik az oroszokat, akik valószínűleg földadják azokat a területi előnyöket, amelyeket rövid időre szereztek. Hogy Hindenburg tábornok eddigi diadalutja után orosz várakat ostromol a legyőzhetetlen német nehéz tüzérekkel. Hogy Franciaországban az ellentállás utolsó ereje tartóztatja csak fel, minden remény nélkül a német seregeket. Hogy Szerbiában már megvetette lábát az odarendelt hadseregünk és véres harcok után megtörte a szerb főereget. És hogy a büntetést, amelyet Szerbia kiérdemelt, a mi katonáink mellett súlyos bolsó bajok éreztetik a végpusztulásra jutott országon.

Mindozt mi tudtuk és a nyugtalanságokra, kétkedésekre hajló lelkeknek mégis nagy örömet szerzett a főhadparancsnok rövid proklamációja. A mi hadseregünk nem ért a hangulatsináláshoz, kedvezőtlen eseményeknek szebb színbe öltöztetéséhez, az a vád pedig legádázabb ellenségünk részéről se érthette, hogy a valóságtól eltérőket jelentett. Ha tehát Frigyes főherceg az eseményeket röviden összefoglalva, a mai helyzetet olyannak látja és itéli, a mely a teljes győzelem kilátásait nyújtja, akkor teljes bizakodással a legkisebb aggodás nélkül várhatjuk a legközelebbi jövő eseményeit. A főhadparancsnok kétségtelesen ezek előkészületeiről, kellően megépített terveiről is többet tud, mint mi; és miután ezeket is tudva, irta meg győzelmi hadparancsát, annak

egyformán örvendhet a polgárság és a katona. Az utóbbi még jobban. Hiszen abban, amit a hadparancs jogos büszkeséggel hirdet, mindegyiküknek része van és a főherceg szavai nemcsak buzdítást jelentenek részükre — arra nincs is szükség, — hanem jutalmat: azt a tudatot, hogy harcaiknak máris nagy eredményei vannak és még szebb sikerei lesznek.

Arad védekezése a kolera ellen.

(Két kolerás beteg a járványkórházban. — A járvány bizottság ülése. — Hatósági intézkedések.)

Az Aradi Közlöny tudósítóiól.

Arad, szeptember 30.

Megirtuk, hogy a háború egyik kísérőjének, a járványok leküzdésére Arad város minden hatósága összefogott és erélyes kézzel állt fel minden falat, hogy a várostól távol tartsa a veszedelmet. A különböző harterekről érkező sebesültek és betegek hurcolhatják be első sorban a járványt és ezért Tisch Mór dr. tiszti főorvos előterjesztésére, mint azt az Aradi Közlöny már megírta, az egészségügyi bizottság a hét folyamán már járvány bizottsággá alakult át, hogy a törvényadta teljes hatalmát vehesse a veszedelem leküzdésére irányuló akcióba. Hogy mennyire szükséges volt ez az erélyes lépés, mi sem bizonyítja jobban, hogy a járvány-bizottság megalakulása óta már két kolerás beteg tartózkodik a járvány kórházban.

Az események szükségessé tették, hogy a bizottság ma délután újabb ülésre jöjjön össze Varjassy Lajos polgármester elnöklésével.

A főorvos beszámolt első sorban arról, hogy az illetékes hatóságok a legszigorubb intézkedést léptették életbe a koleraval szemben. A vasuti megfigyelő állomásra a polgármester Major Gyula szigorú orvost nevezte ki, míg a járvány-kórházban, sajnos, az orvosok elfoglaltsága miatt eddig önálló orvost alkalmazni

nem lehetett, hanem Hecht Arnold dr. tb. főorvos látja el a teendőket.

— Jelentem továbbá — mondotta a főorvos — hogy vasárnap óta egy Armbruszt Péter nevű katonát kezelünk a járvány-kórházban, aki az északi harteréről utazott át Aradon, az uton rosszul lett, itt kiszállt és a barakk-kórházban figyeltük meg. Az időközben Gyulán megejtett bakteorológiai vizsgálat pozitív ázsiai kolerát állapított meg, de a beteg ma már jobban érzi magát. Eszik levest és teát és állapota nem aggasztó.

— Ma délelőtt a honvédszállóaktanya előtt összeesett egy 28 évesnek látszó fiatalember, akit egy randőr a közkórházba szállított. Itt Löwinger Miksa dr. megvizsgálta és a gyomorfájdalmakról panaszkodó embert gyanusnak találta. Értesítésére azonnal kimentem a kórházba és minthogy a kolera tünetei voltak észlelhetők a betegen, intézkedtem, hogy a járványkórházba szállítsák. Megállapítottuk, hogy Bosztinar Lukács a neve, aradi illetékes, ma reggel 6 órakor érkezett Aradra, az északi harteréről, ahol tréningváros volt. Mikor a szállítókoszra tették, megpillantott a kórház udvarán még két embert, akikről azt állította, hogy ugyancsak vele jöttek a vonaton. Ezeket is megkérdeztem és ezek is gyomorfájdalomról panaszkodtak. Ugyancsak tréningvárosok, akik Galiciából jöttek és kiszálltak Aradon, mert rosszul érezték magukat. Az előbbi tehát direkt a járványkórházba, az utóbbiakat pedig a megfigyelőbe helyeztettem el. Bosztinárt ma délután Hecht Arnold dr.-ral megvizsgáltam és úgy találtuk, hogy szintén kolera a betegzőge.

— Minthogy ez a beteg vonaton jött és valószínű, hogy vele más utas is volt, szükséges, hogy keressük meg az üzletvezetőséget, utasítsa a kalauzokat, hogy az esetben, ha gyanús betegeket találnak a vasuton, arról táviratilag értesítsék az aradi állomást, amely leadó állomás, hogy itt az utasokat megvizsgáljuk és a vasuti kocsit fertőtlenítéséről gondoskodhassunk. A bizottság elhatározta, hogy ilyen értelmű megkeresést intéz az üzletvezetőségre.

— Jelentem továbbá — folytatta a főorvos, — hogy a lövasut igazgatóságával megállapodtam abban, hogy a sebesült katonák szállítására a jövőben külön kocsikat rendel és ezeket

láthatóan megjelöli. A sebesültek jövőben nem jönnek be a város területén lévő kórházakba, hanem a honvédszállóaktanya lakóháza vezetik őket, amelyet megfigyelő állomások rendez be a katonai hatóság. Csak a hátrányban előírt idő letelt és koleramentesnek bizonyult a sebesült, nyer elhelyezést valamely kórházban. A katonai karantén felszerelése folyamatosan van. Megnyugvással vette tudomásul a bizottság a főorvos intézkedéseit.

A polgármester bejelentette, hogy főorvos előterjesztésére megkereste az aradi katonai állomás parancsnokságot, hogy öt napig radra ne szállítsanak sebesülteket a kolera miatt. Minthogy újabb eset fordult elő, kérte, hogy a sebesült transzportot tíz napig ünteltessék.

Kabdebó János dr. bejelentette, hogy tudomása szerint, a belügyminiszter intézkedésre a katonai hatóság Aradot kikapcsolta a sebesült leadó állomások sorából.

A hatóság mint látható, a maga részről erélyes kézzel állt hozzá, hogy a bajt a város felől elhárítsa. Ez azonban csak úgy sikerülhet, ha a közönség a maga részéről is megmindent, hogy egészségét megóvja. Grünwald főkapitány ma hirdetményben figyelmeztette a város lakosságát erre és a viszonyok közmélysége azt kívánja, hogy mindenki tartózkodjon a kötelességének az abban foglaltakat megszelvényezni. A főkapitány intelme bő kivonatban a következő:

Különösen és hangsúlyozottan felhívom a közönség figyelmét a tisztaságra, amely magában fél egészséget jelent, továbbá a méltó életmódra, mert a méltó életmód folytan elrontott szervezet a ragály csirák iránt különösen fogékony. *Tartsuk tisztán ruháinkat testünket, kezünket; vigyázzunk lakásunk udvaraink és a mellékhelyiségek szigorú tisztaságára és szobáink gyakori szellőztetésére. Lelkiismeretesen törődjünk az ételek és italok tisztántartásával, óvjuk azokat a legyekről és egyéb rovarokról.*

Nem tanácsos nyers gyümölcsöt, nyers zöldséget, salátát, zöldséget enni. Egyáltalán csak frissen főtt, vagy frissen sült ételeket együnk; gyanus, vagy kellemetlen szagú, szóval romlásnak indult ételeket, vagy hentesárakat, zöldségféléket azonnal a szemétkoszába kell dobni. Rothadó anyagok, szerves hulladékok a lakások körzetéből a lehető legalaposabban eltaka-

Levél.

Írta: Bíró Lajos.

Abban a pillanatban látalak téged fiam, amikor az általános mozgósítás híre megérkezett. Ebben az emlékeztető percben — miért tagadjuk — kissé megdöbbenve nézel magad elé. Körötted a lelkesedés és büszkeség kórusa zengett és néhány pillanatig tartó elmélyedés, gondolkodás után te is részt vettél a többiek áradásában, ujjongásában. A többiek büszkélkedve és áhitattal vettek körül téged. Katona voltál. Ifjú hős. És megvallom: tetszett nekem, mert szép volt, amint bátorságra kaptál és szép volt, hogy előbb néhány percig gyávaóság ügyítettél. Lelekesedő hősies volt és az a kicsi elfogódott lehangoltságod nagyon érthető, emberi. Az én édes és bátor kis unokácsém voltál!

Azóta körülbelül két hónap telt el és most néhány pillanatra viszontlátalak. Északról jöttél; mögötted hagyta a csatateret és feléd intett, várt rád a jó meleg otthonod; természet, amely a béke napjaiban kezdett elhízni, megcsappant, katonai rangod emelkedett, egy orosz golyó átúrta a karod és a pályaudvaron körülövezett téged egy figyelmesen hallgató csoport. A vonat érkezése és továbbindulása közötti időt töltöttél ott a pályaudvaron ifjú hősöm és ez alkalommal nem teiszettél nekem — nem, egy cseppet sem tetszettél!

... Figyelmesen hallgató csoport vett körül. Kérdősködtek és te feleltél. Később már nem is kérdezték, de a te szavaid áradata öm-

lott feltartóztathatlanul. De ez mit sem tesz fiam: aki sokat élt át, annak azok a mondani-valója és ma nincs ebben az országban semmi, ami jobban érdekelne, mint az amit te, amit ti ott fönn átéltek. Hogy beszéltél: az rendben van. De ahogyan beszéltél, az már nem volt helyénvaló.

Mindenekelőtt hosszasan, panaszkodva és méltatlankodással mondtad el, hogy nektek valahol az erdőszélen védekeznetek kellett, hogy három napig magatokra voltatok hagyva és hogy egyetleneszer sem tudtatok még annyit sem, hogy hol van a dandár parancsnoksága és hogy vajon győztetek-e vagy sem és hogy a municiótok már fogytán volt és hogy amikor az előrenyomulásra kaptatok parancsot, két teljes ellenséges ezreddel álltatok szembe és hogy végül te eltévedtél a szakaszoddal, mert nem volt senki, aki megmutatta volna a helyes utat és hogy végül te — mint kadét — kénytelen voltál egy egész század parancsnokságát átvenni. Ez volt az, amit te elpanaszoltál, elkeseredtél. Ez mit is tettél ezzel tulajdonképpen fiam? Kedvesem te egy kis, aggodalmaskodó, figyelő csoport közepén telepleztél a háborút.

A teleplezés arra a kis hallgatózó társaságra nem gyakorolt valami nagy benyomást, azonban én, ki kell jelentenem, idegenkedve hallgattalak. Lásd csak — gondoltam magamban — milyen gyakran mondtam neked, hogy képzettséged nagyon is egyoldalú és ugynevezett olvasottságod is csupán felület. Nem szólok arról, hogy hadtörténelmi munkákat nem olvastál. De ha legalább Tolstojt és Zolját

szorgalmasabban olvastad volna, akkor nem mentél volna háboruba úgy, hogy csak ott fedezd föl megdöbbenve és beszéld el jajongva, hogy mi is az a háború. Tudhattad volna mindezt előre és akkor talán nem estél volna abba a második hibába, amelyet saját sötét szavaiddal elragadtatva jelenléteemben elkövettél. Amikor ugyanis lement a hallgatóságodnak kellőképpen kitártad a háború meztelenségeit, akkor kedves fiam mindjárt bírálni is kezdted azt a háborút, amelynek lényegét magad is csak kevésbé előbb ismerted meg. Beszéltél arról, hogy a tréning elvágta töletek; hogy két napig csak burgonyát ettetek, azt is magatoknak kellett kikaparni a földből; hogy az éjszakákat a szabadban töltöttétek és az esőzuhogott reátok; hogy szomszédod a sorban hirtelen elvágódott, mert ellenséges golyó találta; hogy a te sebed rettenetesen fájt és még is messzire kellett gyalogolnod, mert a közeli kötőhelyen csak a súlyos sebesülteket látták el kötéssel; hogy milyen sokan voltak, akik gyáván viselkedtek és mennyien — ó de mennyien — akik elesetek.

Igy részleteztél a háborút édes fiam és hallgatóságodnál nagyszerű sikert értél el, nekem azonban egy cseppet sem tetszettél! Elöntött a harag, elfogott a düh, ha arra gondoltam, hogy te ezeket, amiket itt sorra elmondtál, még egész sereg állomáson ismételnél fogod, hogy elmeséled Budapesten is egy pár embernek, hogy hazatérve a kisvárosi kaszinóban hetekig fogsz erről beszélni hallgatózó, kíváncsi embereknek és hogy sebesült bajtár-

szék, lötyedék és szennyvizek az udvarra, fölé ki nem önthető. A vízvezetékét és környéküket állandóan tisztán kell tartani; nem szabad a vízvezeték kagylóját szennyezni, hulladékot önteni, vagy éppen ott pocsolyát hagyni. A kutakat meg kell védeni mindegyikétől, különösen csatorna, árnyékszék, szennyvízcsatorna levének beszivárgásától. Amennyi környék körül szennyos, vagy fertőzött föld, vízfelhasználásra és helyébe tiszta, egészséges vízzel felcserélendő. A nyílt kutakat lássuk el megfelelő berendezéssel; óvakodjunk a vízvesztés ellen, edénnyel való bemenítés útján megakadályozni. Általában ajánlatos a kutak vizét előbb felforraltatni. A Maros vizét ivásra egyáltalán nem használjuk. Legjobb fertőtlenítő a kén-dioxidos víz, vagy 5%-os karbolsav

Figyelmeztetem végül a közönséget, hogy a tisztaság szigorú bűntetés terhére mellett az egészség minden tudomására jutott győzelemmel, vagy hasmenéssel járó meggyógyulást a rendőrkapitányságnak, esetleg a helyi orvosi hivatalnak, vagy pedig a legközelebb lakó kőr. tiszt. orvosnak nyomban jelenteni.

Municioszállítás

a tüzvonalban.

Gránátok és srappellek az égő faluban.

— Egy német tiszt levele.

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, szeptember 30.

A Frankfurter Zeitungban írja egy német hadalásos tiszt: A távolban dühörög a csata. Forró nyári éj borul a francia városra. A szántóföldeken, erdőszélien véres csatában birkóznak egymással Németország és Franciaország seregei. Az én csapatom kora reggeltől szakadatlanul menetel, mindenütt az ágyuk monoton, ezütnélküli döngése kíséri.

Este tizenegy óra. Épen lefeküdtem, amikor ajtómon dörömbölni kezdenek. Alarm! Azonnal municiót kell szállítani. Három perc alatt készen vagyok s egy perc múlva siklik már az autó a sötét éjbe, végig a széles utcán a pályaudvar felé, ahol már nagy élénkesség uralkodik. Az adjutáns már vár rám s gyorsan közli velem a parancsnok utasításait. Municiópótlékot kell sürgősen szállítani. Mialatt beszé-

lünk, a nehéz társzekerek dühörögve és roszogva sorakoznak az állomás előtti kis téren. Az élelmiszert gyorsan lerakják róluk. A legnagyobb sietséggel rakják a töltényeket, gránátokat, srappelleket a teharkocsikra s éjjel két órakor kiadom a parancsot az indulásra.

A társzekerek hosszú sora zörögve mozdul meg s befordul délre a nagy országútra. Távolból vörösen világít egy égő falu. Kellemetlen éjszaka. Azt mondják, hogy tőlünk balra franktirőrök vannak. Nagy felhőkben száll fel a por s áthatlan felhővé sűrűsödik a fényszórók előtt. Egyszerre megakad az egész oszlop. Egy felfordított szekér állja el az utat, amelyet gyorsan el kell távolítani. Most indulhatunk tovább. Az egyik kocsit állva marad. Gyorsan odalovagolok, hogy megnézzem, mi a baj. A kocsi alszik s kísérője szintén álomba merült. Huszonnégy óra nem pihenhetek már. Szitkozva verem fel őket álmaikból s aztán megyünk tovább az éjszakába. A sötétségből hirtelen egy alak lép elő s sürgetve kérdezi:

— Feldhaubitamunicio?

— Nem — feleltem — az a hátunk mögött jön.

Haladunk tovább. Balról és jobbról szétromboltt drótakadályok, aztán levágott fák, amelyek félig még az uton hevernek. Egyszerre dögléses szagot érzünk. A fényszórók világánál a porfelhőben és ködtengeren keresztül hihetetlenül megnagyitva két fantom mered felénk, lábaik mereven az égnek állanak, testük természetellenesen megdagadt. Döglött lovak, amelyeket nagy fáradtsággal kerülünk meg.

Most ismét egy csendes falu. Egyszerre akaratlanul összerázkódom. Pusztta, lerombolt falak merednek elém, meredező kémények, romhalom. Folyton új és groteszk romok, amelyek félelmetesen tekintenek le ránk. Aztán balról kísérteties recsegés, ropogás, a repesztett fal mögött a vörös pokol világít. Gerendák omlanak le, röpögő szikrák pokoli tűzijátéka látszik s az éjszakai hőben, a szikratenger közt, füstfelhőben, fojtogató égési szagban megyünk, megyünk tovább keresztül az égő falon gránátokkal, srappellekkel és a töltények százazréivel.

Hála isten ezon is túl vagyunk. Qakéntelenül is gyorsabbra igazítom autóm. Egy-

szerre — lódobogás a néma éjszakában. Egy lovas áll előttem, aki megvakítva bámul be a fényszóróba. De mi az? Az uniformis nem szürke! Sötétkék kabát és nadrág, két sorszámmal sötétkék sapka. Most eltűnik. Sebber a pillanatban már tudom: francia chasseurok! Hogyan jöttek ide? Áttörtek? Vissza az autóval. Sugva adom ki embereimnek az utasításokat, minden kocsirol két szempár fürkészi a gomolygó ködöt. Most a fekete fátyolt sötétepi egy szélroham s vagy száz méternyire látjuk az utat. Egy mozgó, fekete tömeget veszünk észre magunk előtt a szántóföldön. Francia kiáltások. Egy pillanatra fény villan fel szemben s zörögve hull össze egyik fényszórórom tüvege. A fékek zörögnek, a kerekék nyöszörögnek, másodperceig tart a zűrzavar, aztán döngés hallatszik mögöttem, a hosszú kocsisor mögött pusztító karabélytűz indul a lovasok sötét tömege ellen. A nedves levegő jajgatás, lőnyerítés, kiabálás, francia vezényszavakat hoz. Nagy sietsve én is kilövöm karabélyom magazinját a franciák felé. S alig fél perc múlva ordítózva, kiabálva szalad szét a szélrózsa minden irányába az ellenség. Elhallgat a tüzelés. Talán csak rossz álom volt az egész? Az autóm előtt ágaskodva, megvadulva rohan el egy gazdátlan ló.

Túlrol nyöszörgést hallunk s francia szavakat. De nekünk nincs időnk. Egy perc múlva ismét megindul az oszlop, be a sötét éjszakába. Most ismét egy lovas tűnik elő csakhogy czuttal már szürke uniformisban.

— Municio?

— Igen, gránát és srappell!

— Hála Isten!

S elkezdődik a lázas lerakódás, az átszállítás a könnyű municios kocsikra. Kimerülve, az álmatlan éjszaka után fáradva, dideregve állok a kora őszi hajnalon egy dombon a falu mellett s hallgatom az ágyuk vérszűrés bömblését. Eléséget hoztunk az éhező bronzsájak számára, a kritikus perc már véget ért, a csata sorsa ezzel eldőlt. S amikor fáradtan és éhesen, harminchat órai szakadatlan ut és munka után visszaérkeztünk állomáshelyünkre, már az örömhírral fogadnak bennünket:

— A franciák súlyos vereséget szenvedtek!

szaid más vasuti állomásokon, más nagyvárosokban és más vidéki kaszinókban épilyen paraszosan leplezik le, megbotránkozva részletezik el a háborút. Haragomat nagyon is indokoltknak találtam, amikor a szomorú és vigasztalan elbeszélésed végeztével hallgatóságod az azal a kérdéssel fordult hozzád, hogy tulajdonképpen milyen is a harc tere a helyzetünk? Homlokodat összeráncoltad, már majdnem hogy összefonadt a karodat is, mint egykor Napoleon és egy hadvezér felsőbbbbségével világoztad föl a hallgatódat, hogy milyen a helyzet.

Ezzel azután végképen megelégedtek. Mert ameddig csak panaszkodtál, szubjektív szempontból még igazad is volt. Téged megleptek ezek az események és lelked mélyéig hatolva bántott, hogy milyen durva, kegyetlen valami a háboru. Ameddig tehát csak panaszkodtál, addig legfeljebb objektív irányban tértél el az igazságtól, de szubjektíve nem hazudtál. Abban a percben azonban, amikor az eredményekről, a sötét helyzetről, a stratégiai eseményekről kezdél nyilatkozni, akkor már magad is tudtad, hogy nem mondasz igazat. Mert ha az igazat akartad volna mondani, akkor csak így beszélhettél volna:

— Helyzetünkről nem tudtok mondani semmit. Hiszen ez imént beszéltem el, hogy azt sem tudtam: győztünk-e vagy sem. Egy katona, egy altiszt, egy alárendelt tiszt nem is tudhatja ezt. És ha mégis nyilatkoznék, vagy éppen kritikát mondanék a helyzetünkről, úgy tennék, mintha a vasuti váltóór szomszédai előtt a kereskedelmi miniszter tarifapolitikáját kezdené

kritizálni. Az általános helyzetről nem szólhatok kérem szépen semmit, de igazán semmit.

Ezt kellett volna mondanod. De nem ezt mondtad és hogy nem ezt mondtad, abban már része van az előbbi hibádnak is, annak, hogy előzőleg nagy határozottsággal szükségessé láttad megkritizálni az élelmiszert, a municiópótlás rendszerét, a tisztakat, az oroszokat és nyilatkoztál veszteségeink percentuális nagyságáról.

Ha alaposan akartál volna beszélni, nem lett volna jogod az egész hadseregünkről szólni, legfeljebb arról, hogy a te századodnál ez meg ez így történt. Hiszen nekéd édes fiam sejttem meg sinos, nem is lehet arról, hogy mi is történt azon csatamezőn, ahol te harcoltál. Te a balszárnyon voltál és a jobb szárny körülbelül annyira volt tőletek mint Budapestől Vác. Hogy a jobbszárnyon mi történt, azt te ép oly kevésbé tudhatod, mint ahogy a budapesti Andrásy-uton sétáló nem tudja, hogy abban a pillanatban ki sétál Vácott az utcán. De többet monddok: te valóban azt sem tudtad, hogy mi történt a csatateren azon a pontján, amelyet csakugyan láttál. Azt állítod például, hogy a mi csapatunk nem tudtuk elfoglalni egy száz méteres dombot, mert az oroszok gyilkos tüzelése a tiroliak valamennyi rohamát újból-újra visszavetette. Peddig ezzel ellentétben az igazság az, hogy csapatunk végül mégis csak elfoglalták azt a dombot. Egy magyar gyalogvezető nyomult előre erősítésül, lelkesítő hurrázással rohanta meg a dombot, magával ragadta a többi csapatokat is és nem telt bele fél perc

az oroszok futva-utottak a pozícióból. Csak hogy ez már akkor történt, amikor te már megsebesülve bandukoltál valahol a köztözhely felé.

Ne beszélj tehát, kedves fiam arról-rem, amit — mint büszkén mondtad — a saját szememmel láttál. Te valóban láttad, hogy az a domb nem került a mi birtokunkba. A valóság azonban mégis az, hogy a dombot elfoglaltuk. Való az is, hogy a háboru nagyon kemény, nagyon keserű és nagyon borzalmas. Am ez nem újdonosság: nekéd is előbb kellett volna ezt tudni. Az pedig sehogysincs rendjén, hogy ezt a „felfedezést“ most beteges lázzal világzó kiáltod. Ezt a háborut végig kell harcolni, fiam. Végig kell harcolni, mint olyan férfiaknak, akiket megtámadtak és akik az életüket védik. Végig kell harcolni, mert megtámadták az anyánkat, a feleségünket, a leányunkat, a testvérünket. Ha az anyádat, ha testvéredet megtámadná, panaszkodnál, hogy keserű és veszedelemes megvédelmeznünk őket?

Igy van . . . megtámadtak. De a panaszkodó hangoknak el kell hallgatni. Ne tekintsd a háborut a te drága kényelemszerzetted ellen elkövetett személyes támadásnak. Ne bírálj olyasmit, amit úgy sem értesz és ne jajveszkelj oly dolgok miatt, amelyeken a jajgatás nem változtat. Ma, ezekben a napokban nem olyan emberekre van szükség, akik kritizálnak, hanem olyanokra, akik engedelmeskednek. Az igazán okos ember most lefüggeszti egyidőre az okoskodást. Ne bírálgasd a tisztjeidet. Te magad beszélted el, hogy végül az egész szó-

Nyolcvan kilométernyire Szerbiában.

— Tönkrevertük a szerb sereget. — Bulgária seregei Dél-Szerbiában. —

Távirati tudósítás.

Budapest, szeptember 30.

Visszavertük újból a Száván áttörő szerbeket.

BUDAPEST: (Hivatalos.) A Bud. Tud. jelenti: Szerbiai offenzívánk sikeresen halad előre. A szerbeknek az a kísérlete, hogy ezt a Száván való újabb betöréssel megzavarják, teljes fiaszkóval járt, mert a Száván átjött alárendelt minőségű csekélyebb számú szerb csapatot a közelben lévő határvédő csapataink azonnal kiverték az országból. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Tul V.-on.

Sebesült vonatok érkeztek délről. Szerb földön hősi csatákban kapták a sebeket a szép magyar fiúk. Nem érzik a fájó seb sajgását, mert dicső győzelmet arattak a gyűlöletes ellenség fölött. Intelligens, értelmes ember beszélte el az *Aradi Közlöny* tudósítójának az alábbiakat:

— A Száván keltünk át szerb területre. Az első szabási pusztítások nyomai erősen meglátszottak, felperzselt, összelövedőzött falvak között vonultunk. Az első napokban számbevehető ellenséggel nem találkoztunk. Itt-ott egy kis komitációs bandával kerültünk szembe, akik nagyon gyáván viselkedtek. Néhány lövés után a komitációs megfutamodtak. Szabáson túl már rendes sorkatonasággal álltunk szemben. A reguláris csapatok derekasan harcolnak. A pozíciókat körömszakadtáig védik, csak akkor hátrálnak, amikor látják, hogy minden erőlködés hiábavaló. Sortüzünkkel és ágyúinkkal szemben képtelenek állásaikat megtartani. Rengeteg halottat vesztek a szerbek. Láttam lövéseket telve összeroncsolt tetemekkel.

— A szerb hadsereg ténykedése most már nem egyéb eszeveszett futásnál, menekülésnél.

— Tul vagyunk V.-on, nyolcvan kilométernyire haladtunk előre Szerbiában. V.-on túl kaptam sebet.

zad vezetésre reád maradt. Ez ugyebár azt jelenti, hogy a rangban fölötted álló tisztet el-estek? Ne bírálgasd az orvosokat. Magad beszélted el, hogy az orvosoknak annyi munkát adott a súlyos sebesültek bekötözése, hogy reád csak néhány órával utóbb került sor. Ez egyáltalában ne kritizálj! A csatát valóban nem színház és a háború csakugyan nem szórakozás. Éppen azok a kisebb és nagyobb fájdalmak, amelyeket elszenvedtél, biztosítják neked hozzártartozóid figyelmét, gondoskodását, háláját. Ez egyáltalán ne siránkozd te az országot a háború kegyetlenségével! Ezt a háborút rákényszerítették az országra, ez a háború védekezés a nekünk szánt halál ellen.

Igy van ez fiam, te és sebesült osztályostársaid inkább fecsegetek, csak ne panaszkodjatok. Inkább nagyítsatok, de ne hallassatok jajsztót. A sok szenvedésről, a halálos veszedelemről, a fájdalomról és a halálról, mindenről, mindentől beszélhettek, de ne megrémülve és rémületet terjesztve, hanem bátran és bátorítón. A megrémítés sokkal rosszabb, veszedelmesebb hazugság, mint a nagyzóló lödítés. Aki megriaszt másokat, az szubjektíven is, objektíven is hazudik. Aki nagyokat mond, még mindig félig az igazat is mondja. Beszélj csak fiam otthon, a kuzinóban, mindenhol bátran, lelkesülten, de ne jusson eszedbe panaszkodni, mert megtörténhet veled az — ami, akármilyen hőstettet beszélés el, nem következhet be — megtörténhet, hogy valaki félbeszakítja szavaidat és reád bizonyítja, hogy hazudsz. Isten veled fiam. Ne felelsd el és ne felejtse el egyetlen társad sem ezeket az igazságokat. Ez éppen ezért édes fiam máától kezdve legyél fiatal hős és ne megriadt vénasszony.

— Először gépfegyver, utána srappell sebesített meg, de már gyógyulófélben vagyok. Hiszem, hogy rövidesen újra indulhatok a szerbek ellen...

Dolovánál tönkre vert szerb sereg.

A szerbek bánáti betöréséről eddig csak rövid hivatalos közlések jelentek meg, amelyek azt jelentették, hogy seregeink átengedték a Dunán a szerbeket, hogy aztán itt megsemmisítsék. A szerb hadsereg veresége rettentő volt. A mieink Dolovánál kényszerítették harora a szerbeket, akik mind elesetek, vagy a mi fogásunkba kerültek. A dolovai csatáról a következő tudósítást kaptuk:

Velikoszelo környékén rendkívül élénk volt a szerb Dunapart. Folytonosan szerb csapatok érkeztek oda, amelyekről természetesen a mieink rögtön tudomást szereztek. A mi csapataink parancsot kaptak a lassú visszavonulásra. Egészen az előre elkészített és katonasággal megerősített állásunkig kellett visszavonulnunk. Rövid, markirozott ellentállás után a megfigyelő csapatok elvonultak s ezzel lehetővé tették, hogy a szerb csapatok nyugodtan átkelhessenek a Dunán.

Az átkelés körülbelül két óra hosszat tartott. Ez alatt az idő alatt 7-8000 szerb katona jött a magyar partra. A csapatok a hozzájuk beosztott könnyű tüzérséggel együtt Pancsova felé vonultak. A sorkatonaság mellé, — amint ez a szerbeknél szokás — komitációs bandákat osztottak be s ezek voltak a fölvonulás elővédje. Pancsova előtt a szerb csapatok kettéváltak, a csapatok zöme Dolova felé tartott.

Dolova környékén várták őket a mi csapataink. A harc hamarosan meg is kezdődött. A szerbeket, akiknek a terep teljesen idegen és szokatlan volt, nyílt csatára kényszerítették. Itt azután csakhamar kiderült, hogy a szerbek minőségben messze mögöttesek a mieinknek. Rövid tüzérharc után *szuronyrohamunk valósággal halomra döntötte a szerbeket*, akiknek elszánt támadó kísérletei véresen omlottak össze.

Csapataink teljességgel tönkreverték a szerbeket. Csapatokat tettek hadifogollyá és hadizsákmányunkban ott volt teljes tüzérségi felszerelésük is. A tönkrevert csapatok egy-egy töredéke a Duna felé szaladt, de ez a menekülés is százak életébe került.

A Duna partjaihoz érve, ott várta őket egyik monitorunk, amely erős tűz alá vette a menekülőket és elpusztította a Pancsovával szemben felállított szerb ütegeket is. Bátran elmondhatjuk, hogy a nyolcezer főből álló szerb seregből alig néhány száz embernek sikerült elmenekülnie.

Bulgária megszállja a szerb Macedóniát.

Bukarest, szept. 30. A lapok ma közlik, hogy Bulgária meg fogja szállni a szerb fenhatóság alá került macedon területeket. Az Adeverul jelenti, hogy Bul-

gária ezen elhatározásához má Törökország és Románia teljes beleegyezését.

Bukarest, szept. 30. A román legnagyobb készséggel veszi tudni, hogy a román kormány hozzájárul, miszerint Bulgária az ő hadi esetleg Dél-Szerbiában foglalkozhat. (Pol Hir.)

Kárhoztatott imádság.

Szófia. „Múltánytalanság” című Kambana vezércikkét ir és megtámadja a Jótékonyági Egylet elnökét, Bobaki az orosz fegyverek győzelméért a városokban istentiszteleteket akart rendezni. A Kambana kijelenti, hogy a kormány pontját tolmácsolja, amidőn azt hangsúlyozza, hogy a népek felhívása idegen állam győzelméért való imára, kivált olyan állam győzelméért, amely az egész világháborút okozta, amely macedon rablókat és a macedon bolgárok ezreinek gyilkosait pártolja, s a fanizálása annak a legszentebb érzésnek, mely a bolgár népben él az orosz ellen.

A *Gazette Commerciale de Bulgarie* szerint az orosz állam már el van intézve. legyőzött oroszok, akik visszatérnek tüzhelyekhez, megtalálják majd ott a forradalom szíráit és el fogják pusztítani a Szibériára alapított uralmat. (Pol Hir.)

Dühöng Szerbiában a kolera.

Szófia. Nisből érkező megbízható hírek szerint a kolera Szerbiában mind több és több áldozatot követel és Nisben a halálos esetek száma napról-napra növekszik. A horzástó járvány miatt a diplomácia képviselői kénytelenek elutazni. A semleges államok képviselői már el is utaztak és az angol és francia követek már bejelentették elutazásukat. Csak az orosz követ akar ott maradni. (Bud. Tud.)

A Karagyorgyevics-dinasztia Szerbiát átka.

Szófia. Az *Utro* egy nyugalmazott szerb államterfi nyilatkozatait közli, amelyeket az illető egy külföldi publicista előtt tett. Ezek a nyilatkozatok élénken mutatnak rá arra az erkölcsei és anyagi pusztulásra, amely Szerbia sorsa lett.

— *Páter királynak, családjának és Papisznak ki kell takarodnia az országból.* Ő az okai Szerbia katasztrófájának és megvárja, hogy még abban az esetben is, ha Ausztria-Magyarország és Németország nem küzdön győzelmesen végig nagyháborúját, — Szerbiának akkor is Ausztria-Magyarországtól függ a jövője. Nem pedig Franciaországtól és Oroszországtól. Ha Szerbiát követte volna Garasani Mihály, aki több ször volt miniszter, aki a nemzeti pártot megalkototta, tanácsait és utmutatásait, amelyek mindig abban kulmináltak, hogy Szerbia éljen barátságban a monarchiával, — akkor mindaz ami történt, másképp történt volna. Szerbiának létérdeke az osztrák-magyar monarchiával való barátság. A Karagyorgyevics-dinasztia elhozta a monarchiaellenes politikát. A Karagyorgyevics-dinasztia Szerbiát átka. (N. T. H.)

Elfogott görög banda.

Bécs, szeptember 30. (Cenzurálva.) A Reichspost jelenti Szófiából: Az itteni lapok jelentik, hogy egy görög bandát Strumicában elfogtak. A görögök a határt Rechnicánál lépték át és megkísérelték a görög lakosság lázadásra bírni.

Görögök nem adtak orvost Szerbiának.

Szalóniki. Orvos- és kötszerhiány folytán szerb kormány görög kormányhoz fordult segítségért. Görögök a kérelmet elutasították. (Táviróda, cenzurálva.)

Frigyes főherceg hadparancsa.

Összeomlik az orosz és szerb offenzíva.

BUDAPEST: (Miniszterelnökségi sajtóiroda.)

Hivatalosan a következőket közlik:

A cs. és kir. hadsereg-főparancsnokság a következő hadsereg-parancsot boosátotta ki:

— A helyzet ránk és a szövetséges német hadseregre kedvező. Az orosz offenzíva Galiciában az összeomlás előtt áll. A német csapatokkal együtt az ellenséget, amely Kraszniknál, Zamoscnál, Insterburgnál és Tannebergnél vereséget szenvedett, ismét le fogjuk győzni és meg fogjuk semmisíteni.

A Franciaország ellen operáló német főerő feltartóztathatatlanul mélyen benyomult ellenséges területre. Új nagy győzelem ott küszöbön áll.

A balkáni harotéren az ellenség országában harcolunk.

A szerbek ellenállása bémulni kezd. Belső elégedetlenség, felkelések, nyomor és éhínség ellenségeinket hátfenyvegetik.

A monarchia és a szövetséges német birodalom egységes és erős bizalommal állanak egymás mellett, hogy a gonoszul reánk kényszerített háborút a győzelmes befejezésig végig küzdjük. Ez az igazság a helyzetről.

Kihirdetendő valamennyi tisztnak, a legényeknek pedig anyanyelvén.

Frigyes főherceg, lovassági tábornok.

Sikerült átkergetnünk az oroszokat az uzsoki szoroson.

Ungban egyetlen orosz sincs.

BUDAPEST: (Hivatalos.)

Tegnap Ungvárra érkezett egy magasrangú tiszt, aki felkereste gróf Sztáray ungmegyei főispánt és hivatalosan közölte vele, hogy csapatainknak az éj folyamán és tegnap reggel az Uzsok körül folytatott harcai eredménnyel jártak és sikerült kiverni az ellenséget, amelyet egészen Siankiig szorítottak vissza.

Az egész uzsoki hegyszoros ismét birtokunkban van. Az uzsoki harcokban az oroszok igen súlyos veszteségeket szenvedtek.

Ungmegye területén ma már egyetlen orosz sincs. A határvédő csapataink megerősítése egyre tart. (Miniszterelnökségi sajtóiroda.)

Hogy folyt le az uzsoki kaland?

Ma délután Budapestre érkezett Ungvárról Fényes Vilmos dr. ügyvéd, aki az Uzsok és Csontos közt levő községek menekültjeivel beszélt és így a szemtanúk előadása alapján tisztá képet nyert az uzsoki betörésről.

Egy újságíró felkereste Fényes dr. ügyvédet, aki értesülését a következőkben volt szíves előadni:

— Uzsok község fölött a szoros őrizetével egy népfelkelő század volt megbízva. A század 150 főnyi katonából állott. A népfelkelők a vasuti hidat őrizték, amely Hajasad felé visz.

— Pénteken dél felé egy lengyel zsidó rohant a népfelkelő század parancsnokához és jelentette, hogy jönnek a kozákok az uzsoki szoroson át. A hadnagy rögtön értesítette erről a néhány kilométernyire lévő hadtápszázalaj parancsnokát, aki viszont Homonnára táviratozott katonaságért. A népfelkelők néhány órán át erős tüzeléssel visszatartották a kozák előőrseket, amíg külön vonaton meg nem érkezett a katonai segítség, amely egy úteget is hozott magával. Ezután, mivel az oroszok nagy túlsúlyban voltak, csapataink Hajasdon, Ligetesen, Fenyvesvölgyön és Malomréten át egészen Csontosig visszavonultak, ahol azután további erősítést kapva, felvették a harcot az oroszokkal.

— Két napig tartott az ütközet. A mi csapataink bátran harcoltak és lépésről-lépésre visszahódították az elhódított területet és az oroszokat, akik veszteséget szenvedtek, visszaszorították az uzsoki szoros felé.

— Hősiesen harcoló népfelkelő századunk, amely Uzsoknál órákig feltartóztatta az ellenséget, csak kevés veszteséget szenvedett. Parancsnokuk, az éjjeli harcokban meghült és most Ungváron betegen fekszik.

— Ma már olyan jelentékeny haderő áll az oroszokkal szemben Ungban, hogy az ellenség újabb vakmerő kalandjától nem lehet tartani.

— Az uzsoki szoros, amelyen a vasut a galíciai Siankiig keresztül-halad, körülbelül 40 méter széles és két oldalt 800 méter magas erdős hegység határolja. Megállapították, hogy az oroszok Siankiban gyűltek össze. Az orosz ágyuk a községekben csak nagyon kis kárt okoztak.

Harc az orosz előőrsekkel Csontosnál.

Egy Csontosról Temesvárra érkezett úr a következőket mondotta:

— A múlt hét elején váratlan híradást kaptunk. Kerülő uton értesítettek bennünket, hogy a hadvezetőségünk már napok óta figyel egyes orosz, különállónak látszó csapatokat, melyek a kárpáti szorosokat szemelték ki operációik színteréül. A híreknek nem akartunk eleinte hinni, de később el kellett hinnünk, mert teljesen megbízható helyekről ugyanigy közölték velünk a dolgot.

— Nem tehetünk egyebet, minthogy türelemmel és teljes bizalommal vártuk a bekövetkezendő eseményeket. Falunk életében, — meg kell jegyeznem, hogy Csontos községet legnagyobb részét németek lakják — semmilyen különös változás nem állott be, csupán arra lettünk figyelmesek, hogy éjnek idején egyizben több száz főből álló katonánk sietett fel az uzsoki szoros felé. Másnap reggel megtudtuk, hogy végezőra jöttek a katonák, mert közben érdekes események játszódtak le az omlított szorosnál.

— Egy malomréti pásztorember mesélte el nekünk a dolgot. Szeptember hó 25-én éjjel egy kisebb csapatunk táborozott a szorosok tövében. A csapat előőrsei, megannyi jókedélyű magyar fiú, a szoros galíciai oldalán bolyongtak. Időtöltésből behuzódtak egy szőlőtől védett oduba és egész nyugodtan, gyanúlanul pipáztak, vitatgatták a háboru eseményeit. Körülbelül tizenegy óra tájt, az egyik katona —

káplár volt a fiú — valami gyanus neszre lett figyelmes. Halk kocogás hallatszott, a hangok mindinkább közeledtek és csakhamar rá feltűnt tiz poroszkáló lovas. Oroszok voltak.

— Katonáink siri esendben lapultak meg odujukban. A káplár jött először szóhoz. Oda-hajolt társaihoz és halkan suttogva utasítást adott nekik. A legények sunyimosollyal fogadták az utasítást és már előre örvendezve láttak munkájuk után. A vakmerő oroszok tizen voltak, ők csak négyen, de elszánt, harcias magyarok. Így várakoztak az ellenségre, előre mosolyogva a terv sikerén.

— Közben a muszkák is odaérkeztek a leshelyhez. Lassán, óvatosan haladtak, mintha tudták volna, hogy baj van a közelben. Lovakon előredülve, kimeredt szemekkel kémlelték a vidéket. Hirtelen nyöszörgő hangok ütötték meg füleiket. Az egyik, aki nyilván vezetőjük volt és legelől haladt, egy pillanatra meghökkenve tekintett széjjel, látszott rajta, hogy idegesíti a hang és hogy erősen kutatja a hang irányát.

— Két-három perc mult el így kínos várakozásban. Közben minden oldalról hangos, rejtélyes szuszogás hallatszott. Az oroszok kezdtek nem érteni a dolgot és az idegesség már-már oly mérveket öltött, hogy valamennyi szivesebben visszafordult volna erről a helyről, ahol ugylátszik kísértetek lakoznak. Az elhátározás már-már megvolt, a vezető azonban legyőzte magában a félelmet és előreléptetett lován. A következő pillanatban lova térdre bukva, hangosan, vésztióslóan fölnyerített. A ravasz bakák ugyanis drótsövényt feszítettek ki, a sziklák mögé ültek és onnan szuszogatták a tüdejüket. Tudták, hogy mily babonás az orosz, sejtették, hogy egy pillanatra meghökkeneti őket a titokzatos kísértetjárás, azért válsztotta az agyafurt káplár ezt a taktikát.

A taktika fényesen sikerült. Amikor az oroszok vezetőjének a lova megbotlott és lovasát megingatta a nyeregben, hirtelen irtózatoss kiáltások csattogtak vissza a Kárpátok bércein. A négy baka ordított ily rémitőn, azután durr-durr, hol az egyik helyről, hol a másik szikla mögé ugrálgatva tüzeltek a meghökentet lovasokra. A taktika várakozáson felül bevált, a meglepett oroszokat a sűrűn változtatott pozíciókból dördülő lövések és az ordítás visszhangja annyira megtévesztették, hogy legalább több száz ellenséget sejtettek maguk körül. Erre aztán villámgyorsan frontot változtattak és amily gyorsan csak elképzelhető, elváltak.

A büszke önértéztől dagadó káplár pedig nagy meglepődéssel dörszölte kezét és csak azon bosszankodott, hogy parancsa és utasítása ellenére, az egyik baka csupa „véletlenségből” mégis leterített egy orosz. A káplár ugyanis azt tervezte, hogy csak meg kell őket ijeszteni, megölni őket nem kell, hadd meséljék el otthon, hogy az uzsoki szoros fölött rejtélyes emberek örködnek.

Másnap nem is történt érdekesebb esemény. Csak harmadnap érkezett a híre, hogy egy nagyobb orosz csapat ismét közeledik a szorosok felé, ezúttal azonban nappal. Mint már mondtam, nem volt meglepetés, mert katonáink várták már őket.

En azonban erről az eredményről már csak hallomás útján tudok egyet-mást. Amikor ugyanis híre járt az újabb kísérletnek, szép csöndesen pakkoltam és nehogy meglássa valaki, egy kicsit szégyenkezve az állomás felé haladtam. A vonat aztán ide hozott Temesvárra, anélkül, hogy egy eleven orosz láttam volna.

Betörés Toronyánál.

Egy Máramaroszigetről Budapestre érkezett utas a következőket mondotta el az oroszoknak Toronyánál és Kőrösmezőnél történt betöréséről:

Az oroszok az elmúlt pénteken a toronyai szoroson jöttek be Magyarországra. Mivel a katonai erő rögtön rendelkezésünkre állott, az ellenség nem juthatott messzire. Csapatainknak két napos harcban sikerült őket visszassorítani Ökörmezőig, amely csak húsz kilométernyire van Toronyától. Az oroszok innen is visszavonulóban vannak Toronya felé.

Kőrösmezőnél is bejöhettek az oroszok, de itt már erős osztrák-magyar oszappal állottak szemben, úgy hogy előrenyomulásuk megakadt. Bizonyos, hogy talán még a mai nap folyamán visszakergetjük őket a szoroson.

Ujabb népfelkelő behívás Nagyváradon. A nagyváradi katonai igazgatóság a következő hirdetményt tette közzé: A honvédelmi miniszter rendelete alapján s a m. kir. nagyváradi 4. népfelkelő parancsnokság megkeresése folytán ezennel felhívom a Nagyváradon tartózkodó nagyváradi és idegen illetőségű 1877, 1878, 1879, 1880 és 1881. évi születésű (37, 36, 35, 34 és 33 éves) bármely fegyvernemnél szolgáló katonailag kiképzett (A alosztályú) népfelkelésre kötelezettek, hogy folyó évi október hó 1-én, csütörtökön reggel 8 órakor a népfelkelő parancsnokságnál (Rákóczi-ut, Markovits-ház) bevonulás céljából jelentkezzenek. Bevonulásra kötelezettek azok is, akik már előzőleg behíva voltak, de bevonulásuk után létszámtöbblet vagy betegség folytán ideiglenesen szabadságot kaptak. Figyelmeztetem a behívott népfelkelésre kötelezetteket, hogy bevonulási kötelezettségüknek pontosan tegyenek eleget, mert azok ellen, akik ezen behívási parancsnokság eléget nem tesznek, a népfelkelő parancsnokság a legszigoribban fog eljárni. Az 1890. évi XXI. t. c. 4. §-a értelmében ugyanis a népfelkelési törvény értelmében kötelezettség alatt álló azon egyén, aki a kibocsátott felhívás után a behívásnak nem engedelmességet, amennyiben mulasztása nem véletlen, vétséget követ el, ha azonban a mulasztás 8 napnál tovább tart, a cselekmény büntető képez. A vétség bünte-

tése: egy hónaptól három hónapig terjedő fogság, a büntetés: hat hónaptól két évig terjedő börtön. Ezen büntető határozatok csak akkor alkalmazandók, ha a behívási parancs iránt tanúsított engedelmesség súlyosabban büntetendő cselekményt nem köpez. A büntető eljárás a honvédbíróságok hatásköréhez tartozik.

Bucsu a falusi katonakórháztól.

*

Vinga, szeptember 30.

Meghatottsággal bucsuzik egy kis csoport honvéd néhány vöröskeresztes hölgytől. Szürke szeptemberi délután van, a falusi iskolát sártenger veszi körül. A kapu felett egy vöröskeresztes zászlót leng a szél, a kapuban állanak a katonák, közöttük az önkéntes ápolók. Lány harmóniával simul ez a két kép egymásba: a melankólikus őszi délután és a kis bucsuzó csoport.

Sápadt még a katonák arca, de büszkén és délcegen járnak már, katonásan osengtek a folyosó kökökai, míg a kapuig jöttek és most megállnak... megállnak egy-két szóra, egy-két kézzel társra... Köszönni, sokat köszönni. Köszönni a puha ágyat, az áldott kőtést a sebre, a meleg, párolgó huslevest, az édesen vigasztaló szavakat.

Kemény cseh fiúk, családapák és bajsztalánok jöttek ide, a falu áldott lelke lakói közé. A monotelés, a kötözvény hely véres munkája, a kórházak, az utazás: kiülte belőlük az idő fogalmát. Jöttek apatikusan. Ennek a kis iskolának a négy fala között puha és gyengéd kezek, illatos teák, jó falusi pecsenyék, meleg és őszinte vigasztalások visszaadták az erőt, amit a golyó kiszakított, lelkes örömet a léleknek, amely most vissza viszi őket... Milyen kedves öröm volt nehéz és véres harcok után barátságos falak közt tanulni a magyar szót, hangos „alaszolgaja”-val köszönteni a doktort és „közöcsököl”-val a kedves ápolónőt.

Akik a nagyvárosokban élnek és ott kísérik figyelemmel a kórházak működését, nem tudják, hogyan kollektiznek 50-60 ágyas kis, falusi vöröskeresztes kórházak. A városi ember az öszével gondolkodik, de a falusi a szívvel. Irhatnak az újságok akármilyen szivhezszólóan a jótékony-ságról, az adakozásról: nem értik ők azt, talán, nem is olvassák. De mikor a falu jóságos gróneja összehívja az embereket és azt mondja:

— Testvéreim két hét múlva a mi, a ti fiaitok haza jönnek ellenséges golyóktól megszaggyatva fáradtan, éhesen, véresen. Ágyra, orvosságra, meleg ételre lesz szükségük.

Akkor haza mennek az emberek, de másnapra már a fél falu ott van az iskolában. Herlikák ki a padokat, surolnak, meszelnék, ágyakat hoznak, párnát, takarót, fehérneműt. Öreg, töpördött anyóknak oszognak be a konyhába, cizkét, tojást, vajot visznek, egy másik szobában gyűlnek a ládafiáknak keservesen kuporgatott garasai, orvosságra, vattára, pólyára. Két hétig olyan az iskola, mint a méhkas. De két hét múlva ragyog minden, ágyak hófehérek, rajtok a tiszta fehérnemű, fekete táblák az ágyak felett, tágas ebédlő szoba, a kötözvény teremben fehér ruhás hölgyek a — falu intelligenciája — vágják darabokra a gaset, nyitogatják a pólyás dobozokat, tisztogatják a műszereket.

Este jöttek meg a cseh fiúk. Este, mikor már fekete sötétség nehezedett a korán fekvő falura, de most a késő éjszakában ott várják mindannyian a sebesülteket az állomás sárgán pislogó lámpája alatt. Csendesben szinte ünnepélyesen beszállgatnak az emberek, olyan ez, mintha egy sűrű embertömög halán imádkozna a sötétségben. Borobog lühegve, fajva a mozdony, felkötött karu, pólyával koronázott fejű hősök lassan szállnak le róla. Hatalmas, de meleg éljenzés harog bele a sötétségbe: a falu üdvözi a katonákat.

... Most pedig bucsuzni kell. Ahogy ott állnak azok előtt, akik ezt a pár hetet széppé, jóvá, egészségessé varázsozták, nem tud egyikük sem szólni. Csak állanak és néznek egymás szemébe. Melegen, szeretettel, hálával. Sok és nagy hálával. Cseh és magyar, testvérekké forrnak össze abban a nézésben. Az egyik katonának aztán megszólal lassan, töredezően.

— Isten algya meg, Isten algya...

Aztán megindulnak. A bakancsok csippognak a sárban, a lóghátúlsó biog még egy kocsit. Az ápolónők ott állnak még a kapuban, az egyik fehér kendőt lobogtat, a másik félre fordul, szemét fölri. Lassanként eltűnnek a katonák a szürke őszi ködben... Goldschmidt Lipót.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Színházi műsor:

Szombat, 8-án: Diszoldadás. 1. Nyitány. 2. Prológ. 3. Hódolat a királynak. 4. Hódolat Vilmos császárnak. 5. Mindnyájunknak el kell menni, énekes háborús életkép 8 képben.

Vasárnap: Délután: *Piros bugyelláris*. Este: Mindnyájunknak el kell menni és ünnepi műsor.

Hétfő: Ugyanaz.

Kedd: Okt. 6. Diszoldadás. *Hadak útja*.

Szerda: *Takaradó*.

Csütörtök: *Katonadolog*.

Péntek: *Nemtudomka*.

Szombat: *Ferenc József azt üzente és Akik itthon maradtak*.

* Mindnyájunknak el kell menni, a budapesti Vigaszínház háborús alkalmi darabja lesz az idei első újdonság, amely szombatton kerül színre az egész társulat részvételével. Az előadást megelőzően nagy néma képek lesznek először a nevenapja alkalmából. A színház igazgatósága a hazafias előadásokra a szombat és vasárnap esteli valamint a vasárnap délutáni *Piros bugyellárisra* meghívta a könnyű sebesülteket és a még Aradon tartózkodó katonákat, akik engedélyt kaptak a megjelensre.

* Nagy slágerek az Apollóban. A filmgyárak sem tudták előre, hogy ennek az össz- nek lebuló, elsárgult faleveleit, a harcmezők vérátzott földje fogja feldolgozni a értékes, nívós alkotásokat készítették az őszi szeszatra. Az Apolló színház, amellyel, hogy az aktuális háborús félételekre is megszerzte az elsőbbséget, a más természetű újdonságokat is magának biztosította. Ezt láttuk a mai új műsorból is. Egyik kép szebb, mint a másik. „Kisért a mult” ez a címe az új program egyik nagy-szabású drámájának s a sokatmondó cím meg- rászó írói kompozícióban jut kifejezésre a darab eselgményében. Amit ebben a drámában kapunk, az maga a stílízálás, a nyers élet, amely sokszor felemelően szép és sokszor mély- ségösen sötét. A publikum nagy tetszéssel ki- sörte ezt a szép képet s az új műsor többi el- sőrangú számait is. Az amerikai cowboy drá- máj szintén nagy sikerrel mutatta be az Apolló színház. Csütörtökön másodnap kerül előadásra ez a pompás műsor.

* Az elesett aradi katonatisztek archép- csoportját, a legaktuálisabb fényképfelvételeit mutatja be az Aradi Színházi Élet most meginduló második évfolyamának első száma. A Bruckner Lajos szerkesztésében meg- jelenő népszerű hetilap, amely nívós tartalma- val az elmúlt évben az aradi közönség osztala- lan elismerését vivta ki, október 8-án, szomba- ton indul meg újból. Színházi és művészeti eseményeken kívül főképen háborús epizódokat az aradi hősök fényképsorozatait és minden aradi vonatkozású háborús mozzanatot bemutat az Aradi Színházi Élet. Előfizetési ára negyed- évre 3 korona. Telefon szám 853.

* Hiteles harctéri felvételek az Urániá- ban. Az Uránia színház megszerzte a hadügy- miniszteriumtól a háború hiteles felvételeit. Ezen felvételek második sorozata a déli harctéren készült és egytől-egyig helyszíni felvételek- ben mutatja be az ott lefolyt készülődéseket, átközeteket és a szanitécok és pionierok mun- káját átközet közben. A déli harctér eseményeit kizárólag a hadügyminiszterium vette fel írat- tára számára és így ezek a felvételek egész Magyarországán csupán az Urániában látha- tók és hitelességükhöz semmi kétség nem fér- het, amint ez a filmek hitelesítéséből is ki- tűnik.

* Az ezredes felesége. (Szenzációzás társa- dalmi dráma az Urániában.) Az anyai szeretet- nek egy igazán megható történetét mutatta be tegnap a színház. Egy gyönyörű dráma keret- ben játszódik le a megkapó történet, melynek háttérben az éhhaláltól kergetett indiánok bor- zalmas lázadása, kegyetlenkedései és üldözései folynak.

* A háború legújabb eseményeit péntek- kön új műsor keretében mutatja be az Apolló színház.

* Európa és egyes államok háboru-térké- pei Kerpelnéi kaphatók. 114

Antwerpen eleste előtt.

(Fegyverszünetet kér Belgium. — Minden ellentállás reménytelen.)

— Hivatalos távirati tudósítás. —

Rotterdam—Amsterdam, szeptember 30.

Bombázza a német tüzérség Antwerpent.

Berlin: A nagyvezérkar közli:

Az ostromló tüzérség tegnap Antwerpen egyes erői ellen a tüzelést megkezdte. A belga erőknek a körülzároló vonalunk ellen intézett előretörését visszautasítottuk.

Budapest: (Táviroda. Cenzurálva.)

Rotterdami jelentés szerint a németek Antwerpentől keletre és nyugatra előnyomultak. A francia hadvezetőség a vár elestét rövid idő alatt várja.

Bordeauxi katonai körökben azt hangoztatják, hogy Belgium kérjen fegyverszünetet.

Az egész belga hadsereg, mintegy kétszázezer ember, Antwerpen előtt néhány kilométernyire folyó harcokban részt vesz.

Berlin: (Cenzurálva.)

Római jelentés szerint a londoni lapok megerősítik azt a hírt, hogy a németek Antwerpent teljesen elzárták a környékétől.

Aggódalom Antwerpenért.

Berlin. (Cenzurálva.) Rosendaalból jelentik: A francia hadvezetőség nagyon aggódik Antwerpenért, fél, hogy a vár a legrövidebb idő alatt el fog esni. A londoni belga követ ezt írta Bordeauxba egy francia politikusnak:

— Egy kis sereg utolsó maradványával küzdünk még, ez idő szerint még ellenállunk és még bizunk a szövetséges seregben, hogy idejekorán jön a felszabadulás, de a remény egyre halványabb, félünk, hogy már késő lesz. Az ellenséges tulerő igen nagy. Kiképzett katonaságunk már majdnem teljesen elveszett az eddigi csatákban és most csupán olyan önkéntes csapatok állnak rendelkezésünkre, amelyeket hevenyészve képeztek ki.

A rosendaali távirat megjegyzi ehhez, hogy Bordeauxban megoszlanak a vélemények Antwerpen felől. Delcassé például azt követeli, hogy utolsó csepp vérig kell harcolni Antwerpenben, míg a francia sereg fel nem szabadítja a várost. Mindennap buzdító táviratokat küld Antwerpenbe. Ellenben francia katonai szakértők véleménye szerint minden ellentállás reménytelen Antwerpenben.

Szemtanu Antwerpen ostromáról.

Antwerpen ostromának lefolyásáról mond el részleteket egy német katona levele, amelyet *Vosische Zeitung* közöl:

— Nyolc nap óta egyik lövészárokból a másikba helyezem át szállásomat — írja a hős német katona — és a harc kezdetének első napján körülbelül 25 kilométerre lehettem Antwerpentől. Most természetesen már sokkal közelebb vagyunk. Krefeldig vasutonnal szállítottak, onnan pedig gyalogszettel vonultunk előre a tűzvonalba. Egész sor községen mentünk keresztül, amelyet már elpusztítottak a német ágyuk és lakosságuk elmenekült a háború borzalmai elől. Több napi menetelés után beért ezredünk a csata tűzének közepebe. Az ellenség gyilkos gránáttüze ott csapott le közvetlen közelünkben. A mi tüzérségünk sietett a válasszal, mi pedig lázas igyekezettel ástuk az első lövészárkot. A munkától és a fejünk fölött süvítő gránátoktól kiverte testünket a verejték. Végre elkészültünk és a védett helyről mi is megkezdtuk a tüzelést.

— Csakhamar elhangzott a vezényszó: Vorwärts!

Az ellenség golyózáporában nyomultunk előre, átugorva a drót akadályokat. A tüzérsé-

günk lázasan dolgozott, míg leszállt az éj s elnémult a harc.

Ellenséges csapatok által körülveve aludtunk fegyverrel a kezünkben, a pusztaságon, míg hajnalodni kezdett. Kora reggel csatlakoztunk a többi csapathoz. Az ellenség időközben erősítést nyert s egészen megközelített bennünket. Korán elkezdődött ismét az ütközet, még pedig friss erőkkel. Hozzánk tüzérség érkezett gyorsított menetben Brüsszelből.

Annak a szakasznak, amelynél én voltam, az volt a feladata, hogy a tüzérséget fedezze. Ahogy felvonultunk, elborított bennünket az ellenséges gyalogsági tűz.

Keresztül mentünk egy uton. Bajlarsam mellett egyszerre három golyót kapott: a fejébe, mellébe és karjába. Hogy védve legyünk a tüztől s hogy eljuthassunk állásainkba, keresztül gázoltunk egy folyón, térdig süppedve iszapba s derékig vízben.

Megerkezve, ásóinkkal lövészárkot készítettünk s körülbelül hat óra hosszat maradtunk e veszélyes állásban.

Közben tüzérségünk, főleg nehéz terepjárók nyolevanhét fontos bombáikkal folyton dolgoztak s végre elhallgattatták az ellenséges tüzérséget. Erre a miénk az ellenséges gyalogság ellen fordultak. Borzalmas látvány volt. Egy-egy jól célzott shrapnell egész ellenséges századokat semmisített meg s végül is a belgák és franciák súlyos veszteség után futni kezdtek.

Gyalogságunk üldözte az ellenséget s közben rengeteg foglyot, zsákmányt ejtett.

Egyik csapat hadifogoly a másik után vonult el előttünk, aztán egy ágyú, öt gépfegyver egy megfigyelő kocsi s az egész nagy belga trén. A belga torniszterek, kabátok, csizmák úgy borították a földet, mint a vetés. Elhaladt előttünk hat hadifogoly, akik elmondták, hogy ők maradtak életben csak az egész századból.

Az ellenfél visszavonult a várba s eddig nem próbálkozott meg újabb kitöréssel. Mi egész kényelmesen berendezkedtünk s azt hiszem, addig itt maradunk, míg fel nem váltanak bennünket. Egy házban lakunk, amelynek gazdái elmenekültek. Ellátásunk kitűnő, otthon sem lehetne jobb.

Elesett belga királyi herceg.

Rotterdam. (Cenzurálva.) Az Antwerpen körüli harcokban elesett Baudouin de Ligne belga királyi herceg és egész kísérete. A herceg három páncélos autón indult utnak kísé-

tével, amelyek gépfegyverekkel voltak felszerelve. A három autó elhagyta volt az antwerpeni erődítvényeket, amidőn Vesterlov községénél egészen váratlanul egy század német lovas-sággal találkozott, amely egy kis erdőségből bukkant elő. Még mielőtt visszatérhetek volna az autók előkelő utasai, a német lovasok tüzelni kezdtek és néhány perc múlva már valamennyien részben súlyosan megsebesültek, részben pedig meghaltak. Baudouin de Ligne herceg testét hat golyó járta át és még a harc színhelyén meghalt. A herceg 18 éves volt.

Mecheln a németeké.

Amsterdam, szeptember 30. A Telegraph jelenti Antwerpenből tegnapi kelettel: A németek tegnap délután megkezdtek Waelhen, St.-Katherina és Waver erődök bombázását. Hivatalos belga közlés szerint a németek északa benyomultak Mechelnbe. (Miniszterelnökségi sajtóiroda.)

A belgák bombázták saját városukat.

Brüsszel. A Wolf-ügynökség jelenti: A Mecheln körüli harcokban a német nehéz tüzérség határozott parancsot kapott, hogy ne tüzeljen a városra, hogy ily módon a székesegyház kímélhető legyen. A belgák azonban a Mechelnből északra levő Waelhen erődből nehéz gránátokat lőttek a németek által megszállva tartott városra. (Miniszterelnökségi sajtóiroda.)

Brüsszel nem akar hadisarcot fizetni.

Berlin. (Cenzurálva.) A *Lokalanzeiger* brüsszeli tudósításában közli, hogy a brüsszeli német katonai parancsnokság és a város vezetősége között konfliktus van kitörőben. Szeptember 25-iki kelettel a következőket közli:

Lüttwitz báró, brüsszeli katonai parancsnok falragaszokkal közli, hogy Brüsszel városa vonakodik a hadisarc hátralévő részét megfizetni. Ebből igen feszült viszony keletkezett, megfontolandó azonban, hogy a polgármester és a városi tanács vonakodása talán nagyobb részben a fizetés teljesítésének lehetetlenségében és kisebb részben a rosszakaratnak tulajdonítható. Egy Brüsszelben esztendőnk óta lakó német pénzügyes közölte a lap tudósítóval, hogy a belga pénzügyek rendkívül ziláltak és Belgiumot pénzügyi összeomlás fenyegeti. Hogyan fog a főváros lakossága viselkedni, ha ez tényleg bekövetkezik és a belga város vezetősége és a katonai parancsnokság között kitör a viaszály, azt be kell várni.

A Nachtnébel-könyvtár a kulturpalotában. Két gyönyörű antik szekrény és benne pompás kötésben mintegy 1500 kötetet tartalmazó értékes könyvtár. Ez a Nachtnébel-könyvtár, melyet Nachtnébel Gyula aradmegyei arvaszéki elnök ajándékozott a kulturpalotának. A könyvtár anyaga kiegészíti a Kölcsey-egyesületől átvett ugynevezett forgó könyvtárat, mely főképpen a magyar nyelven megjelent szépirodalmi munkákat foglalja magában. Az Atzél-könyvtár idegen nyelvű munkái a XVIII. század francia és angol belletrisztika történelmi irodalom termékei. A Fábrián-könyvtár a latin klasszikusoknak ugyazólván teljes gyűjteménye. Hiányzott azonban a német irodalom. E hiányt pótolja most Nachtnébel Gyula értékes adománya, mely a német klasszikus irodalom minden számottevő termékét és a német fordított francia bölcselő irodalom jeles példányait foglalja magában. A kulturpalota vezetősége a könyvtár olvasótermében helyezte el az adományt és ezúton is hálás köszönetet mond az adományozó Nachtnébel Gyulának.

Visszavert francia támadások.

— Sebesülteket gyilkolnak a franciák. — Elismeri az ellenség a német fölényt. —

— Hivatalos távirati tudósítás. —

Berlin, szeptember 30.

Visszavert francia támadás.

Berlin. Wolff ügynökség.

A nagy vezérkar közli:

A nagy főhadiszállás jelentése szeptember 29-én este 9 órakor:

A hadsereg jobbszárnyán Franciaországban ma eddig eldöntetlen harcok voltak. Az Oise és Maas közötti harvonalon általában nyugalom volt. A Maas erőddel szembenálló hadsereg visszatartotta Verdunból és Toulból intézett újabb francia kirohanásokat.

Keleten az oroszoknak a Njemen folyón keresztül Suwalki kormányzóság ellen intézett előretöréseit meghiusítottuk.

Ossowico vára ellen tegnap nehéz tüzéség lépett harcba. (Ministerelnöki sajtóiroda.)

Becsapottnak érzi magát Franciaország.

Páris. (Táviroda. Cenzurálva.) A Liberté cikket közöl, melyben szemérem hányja az orosz kormányt, hogy egész figyelmét a bécsi Stefanskirche tornyai kötik le és közben teljesen megfeledkezik szövetségesi kötelezettségeiről. A franciák az angolok felé is gyanakvással néznek. Az utolsó minisztertanácson Ribot pénzügyminiszter úgy nyilatkozott, hogy Anglia nagytökesei egyáltalában nem részesítik Franciaországot oly anyagi támogatásban, amennyire ez várható volna.

Francia hivatalos jelentés a harctérről.

Berlin. (Hivatalos.) Rotterdamból jelentik: A Rotterdamsche Courant tudósítója, aki a francia főhadiszálláson van, tegnap azt táviratozta, hogy Joffre fővezér a franciaországi északkeleti harctér helyzetéről kiadott hivatalos jelentésében bevalja, hogy a német seregek az egész csatateren megkezdték a támadást a francia hadállások ellen. (Ministerelnökségi sajtóiroda.)

Angol jelentés a szövetségesek kudarcáról.

Berlin. (Cenzurálva.) Az angol harctéri tudósítók egyértelműen azt jelentik, hogy Franciaországban a német sereg jobbszárnyának megkerülése egyelőre meghiusult.

BERLIN. (Cenzurálva.) A Daily Telegraph közli, hogy a szövetséges csapatok vesztesége és ennek folytán kimerülése igen nagy.

Franktirőrök gyilkolják a sebesülteket.

(Megcsonkított katonák.)

Berlin. Orchiesben franktirőrök megtámadták a sebesültszállító kórházat. Több német katonát kegyetlenül kiroztak. Orchiest teljesen elpusztították. (Táviroda, cenzurálva.)

Berlin szeptember 30: A Wolff ügynökség jelenti a nagy főhadiszállásról:

— Von Scherning, a hadsereg főörvosa és a tábori egészségügyi szolgálat főnöke a következő jelentést tette a császárnak: Orchiesben néhány nappal ezelőtt franktirőrök megtámadták egy kórházat. Amikor a 35.

honvédszászlóalj Orchiese ellen büntetőexpedícióra gondolt, minden fegyvernemben túlerőben lévő ellenséges csapatokra bukkant és 8 halott és 30 sebesült veszteséggel volt kénytelen visszatérni. A következő napon egy bajor utászászlóalj vonult ki, amely sehohse akadt ellenségre többé és a helységet üresen találta. A helyszínen 20 borzalmasan megcsonkított németet találtak, akik az előző napi ütközetben sebesültek meg. A németeknek füleit és orrát levágták, néhánynak szája és orra fűrészpárral volt betömve és ilymódon fulladtak meg. A felvett tényállás valóságát két francia pap aláírásával erősítették meg. Orchiest egyenlővé tették a föld színével. (Ministerelnökség sajtóosztálya.)

Ki fog győzni?

Berlin, szeptember 30. (Cenzurálva.) Kopenhágából táviratozzák: A Daily Telegraph párisi jelentése szerint a szövetséges seregek óriási veszteségeket szenvedtek és nagyon meg vannak viselve. A győztes az a fél lesz, amelyik legkésőbb tudni fog még friss orkét a harcmezőre küldeni.

Rémület Párisban.

Genf. A nagyszámu sebesült-vonatok érkezése, valamint a hivatalos hadijelentések lakonikus rövidsége miatt Páris lakosságának idegessége a legutóbbi huszonegy órában erősen fokozódott. Súlyos szemrehányásokat tesznek a kormánynak és a hadvezetőségnek. A franciasajtóban hangok hallhatók, hogy Anglia csak hiányos katonai támogatásban részesíti Franciaországot. Általában attól tartanak, hogy a francia hadsereg már a legközelebbi napokban kénytelen lesz a párisi vonalig visszavonulni. (Bud. Tud.)

Kártyáznak a francia miniszterek.

Bordeaux. A St. Antoine szállóban, ahol a miniszterek és a pápai nuncius laknak, pincéket rendeztek be számukra karosszékkel és kártyasztalokkal. (Táviroda.)

Clemenceau kritikája.

Genf. (Cenzurálva.) Bordeauxból jelentik: A kormány nagyon megszigorította a politikai cenzurát. Főleg Clemenceaut akarná elhallgattatni. A párisi lapok tiltakoznak ez ellen és kifejtik, hogy Clemenceau talán kellemetlen, de kritikája az ellenőrzés érdekében szükséges.

Az angol cenzura szigorúsága.

Köln. (Cenzurálva.) A Kölnische Zeitung zürichi távirata szerint londoni magánjelentések közlik, hogy az angol cenzura az utóbbi napokban sokkal szigorubbán működik. A harctérről csak gyéren engednek át híreket. Az újságok csak francia forrásból hozhatnak híreket, de több Franciaországban működő angol haditudósítót így is visszahívtak.

Elsüllyesztett angol hajók.

London. Kinden gőzös indiai oceanon Tumerica, Kinglud, Riberio Togie gőzösöket elsüllyesztette. Egy szénhajót elvett. Legénységét Kolumbóla vitte. (Táviroda, cenzurálva.)

Japánok veresége.

Tokió, szept. 30. Csingtau környékén japánok támadását visszaverték. 3 japán halott 12 sebesült. Vasárnap japánok németeket Csingtautól 5 mérföldnyire megtámadták. (Táviroda, cenzurálva.)

Tokió, szept. 30. Hivatalosan jelentik, hogy a kínai angol különítmény parancsnokának vezetésével brit csapatok szálltak parira a lausiani öböl közelében, hogy résztvegyenek Csingtau ostromában. (Stefani.)

A román országgyűlés programja.

(Statáriális törvények. — Románia állásfoglalása.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, szeptember 30.

Jelentették már, hogy a hivatalos Románia jóakaratu semlegességet mutat a hármasszövetség iránt, az orosz pénzzel dolgozó román sajtó azonban mindent elkövet a semlegességnek Oroszország számára való megtörése érdekében. Románia jelenleg egyáltalán nem gondol arra, hogy, bármely irányban is exponálja magát, azonban mégis eljöhét az az idő, amikor kénytelen fegyvert fogni. Epen ezért a statáriális törvényeket Romániában is megszavazzák most, ép úgy, mint a már hadakozó államokban történt. A rendkívüli törvények megszavaztatása érdekében a legközelebbi napokban összehívják a román parlamentet. Hogy mely napon, azt még nem tudják. A képviselőház ülését meg kell előzni a koronatanácsnak, a melyet tegnap akartak megtartani, de Károly király újabb gyöngékedése miatt bizonytalan időre elhalasztották. Az Epoca című tekintélyes bukaresti lap tegnapi számának jelentése szerint a király állítólagos gyöngékedése csak ürügy, mert a valódi ok az, hogy a kormány tagjai a külügyi kérdésekben nem tudnak egyöntetűen megállapodni.

— Bratianu miniszterelnök — írja az Epoca — azt szeretne volna, ha a kormány tagjai teljesen egy nézetet vallanak Románia magatartását illetően, ezt azonban nem sikerült elérnie s ezért mindaddig nem hívják össze a román koronatanácsot, amíg a kormány tagjai teljes harmoniába nem jutnak Románia elhatározását illetően.

A parlament ülésének pontos időjét még nem állapították meg, de a programját már tudják. Megjegyzendő, hogy számos mértéktelő politikus nem tartja helyesnek, hogy ilyen izgatott hangulatban összehívják a képviselőházat. Bratianu miniszterelnök azonban föltétlenül szükségesnek hirdeti a parlament rendkívüli üléseit, mert Romániára nézve nagy horderejű kérdéseket, törvényeket kell letárgyalni. A parlament sorozatos üléseinek foglalkoznia kell legelső sorban a statáriális törvénnyel, amelyet a hadállapot tesz szükségessé. (Ez a törvény meg fogja akadályozni, hogy több román napilap kétségteletlenül aljas anyagi érdekből Károly királyt és Vilmos császárt gyalázó cikkeket közöljön és napról-napra olyan orosz forrásból származó perfid, hazug közleményeket adjon ki, amelyek veszélyeztetik Románia jövődjét fejlődését biztosító semlegességét.)

Tárgyalni fogja még a parlament az új hadügyi sürgős javaslatokat, a moratorium rendeletet, az állam rendkívüli hitelszükségletét, a hadügyi hitelek jóváhagyását s a hadbavonuljak itthonmaradottjainak mikénti segélyezését.

A legfontosabb kérdés: Románia magatartása a világháborúban — mint említettük — nagy gondot okoz a miniszterelnöknek. Az kétségtelen, hogy a kormánynak valamiképpen tájékoztatni kell a parlamenti a külügyi helyzetről. A miniszterelnök azonban azt szeretné, hogy ez a tájékoztatás teljesen simán történjék. Az említett lap szerint, azt tervezi, hogy tanácskozássra hívja össze az ellenzék vezéreit és megkéri őket: ne provokáljanak nagyobb vitát a külügyi helyzet körül.

Az ellenzék vezéreinek előre bemutatja azt a beszédet, amelyet a parlamentben el akar mondani, s amelyben igen diplomatikusan érinti a világháborút. A miniszterelnök szívesen változtat a nyilatkozat egyes részein, olyan irányban, ahogyan azt az ellenzék vezérei kívánják, ha ezek a változtatások nem érintik Románia semlegességének kérdését. A kormányelnök azután az így előre megfogalmazott és bizalmasan elfogadott beszédszöveget felolvassa a képviselőházban. E beszéd után az ellenzék egyetlen tagja se intézne interpellációt a miniszterelnökhöz. Ha azonban a pártönkivüliek ezzel a nyilatkozattal nem elégednek meg és interpellálnának, a kormány kijelentené, hogy az elhangzott beszédnél többet nem mondhat a jelen viszonyok között.

Büntetésül kivetett hadisarc.

(Amikor a győztes adott hadikárpótlást.
— Az első milliárdos hadisarc.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, szeptember 30.

A hadikárpótlás követelése és nyújtása újabb keletű. Régebben erről nem volt szó, a meghódított ország sajátmagával tartozott fizetni, vagyis minden tulajdonával a hódító kezébe jutott. Csak abban az időben vetődött fel a hadikárpótlás gondolata, amikor a legyőzött ország megszerzése nem mindig állott a győző szándékában, de még ekkor is pontosan meg kell különböztetni a hadiadókat a tulajdonképeni hadikárpótlásoktól. Hadiadókat a háboru folyamán, hadikárpótlást csak a békekötés után fizetnek. A hadikárpótlás kifejezése először 1516. szeptember 14-én fordult elő abban a békeszerződésben, amelyet a két napos marignanoi csata után kötöttek meg a svájciak, akik Olaszországot segítették Franciaország ellen s akiket L. Ferenc tökéletesen leverte. Ebben az eseményben az a különös, hogy a győző nemcsak „örökös“ békét ajánlott fel a legyőzötnök, hanem egyidejűleg kötelezte magát 700,000 korona lefizetésére, ami az akkori pénzszerzés szerint nagyon jelentékeny összeg volt. Nem sokkal utóbb, az 1531. november 15-iki békeszerződésben, melyet a svájci kantonok kötöttek Zürich-Bernnel, az utóbbi kötelezte magát ötezer korona hadikárpótlás lefizetésére. Ettől kezdve a legtöbb esetben a győző igényt tartott hadikárpótlásra; de politikai okok gyakran előidéztek, hogy ettől elállottak. Poroszország ismételt megette ezt. Példárá az 1787. őszén Hollandiával folytatott háboru, amelyet csak azért vezettek, hogy érvényre juttassák az ebben az országban megszorított uralkodói jogokat. Poroszország a kapituláció után nem kívánt Amsterdamtól semmiféle hadikárpótlást, még költségeinek megtérítését sem. Előfordult az is, hogy a győző igényt tartott ugyan költségei megtérítésére, de nem volt módjában követelését behajtani. Ez történt Japánnal, Oroszország ellen viselt háborujában. Mert noha Japán nagy győzelmet aratott, hadikárpótlás iránti követelését nem tudta a kellő nyomatékkal felállítani, minthogy pénzügyi kimerültsége következtében nem volt abban a helyzetben, hogy a háborut tovább folytathassa s így kénytelen volt hadikárpótlás nélkül békét kötni. Financziális gyengeségét Japán még azóta sem heverte ki.

Azon országok között, amelyek hadikárpótlást mértéktelen nagyságban követeltek, első sorban áll Franciaország. Napoleon, akinek folytonosan igénybe vett hadseregének fentartása sok költséget okozott, minden győzelem után tekintélyes összegeket követelt. Gyakran olyan tulzottak voltak követelései, hogy később ömaga szállította le azokat. Ez történt a szerencsétlen jénai csata után, amikor Napoleon a kiszípolyozott országtól a már előbb követelt 100 millió talléron kívül még további százötven milliót akart, olyan összeget, amelyet később jelentékenyen leszállított. Ha Franciaország az 1870—71-iki háboru után ötmilliárd frankot volt kénytelen fizetni, holott a tulajdonképeni hadiköltségek csak 1024 millió márkára rugtak, akármilyen nagynak is látszott ez az összeg, csak csekély kárpótlás a Franciaország részéről német országokkal szemben évszázadokon át kifejtett tulkapásokért.

A hadikárpótlás kérdését egyetlen szempontból egyáltalán nem lehet megítélni. Függetlenül a háboru okaitól, okozóitól, résztvevőitől, résztvevőitől mértékétől, mindenképp pedig — s a

kérdés modern megítélésében — a legfontosabb — a hadikárpótlás nagyságát úgy kell megítélni, hogy az egyidejűleg büntetés bevezetését keltse.

H I R E K.**LEGÚJABB.****Magyar Táviratiroda cenzurált jelentése:**

Budapest. A moratoriumot november 30-ikáig meghosszabbították.

Bécs. Auffenberg gyalogsági tábornok, hadseregpáncsnok megbetegedett.

Konstantinápoly: Korbels és Nedjef egyházi főnökei felhívást intéztek perzsákhoz. Itt az ideje orosz járom alól megszabadulni. Karkartörzs kaspi területen előnyomul.

Bukarest. Turaszovrinbe érkezett menekültek becsúzik, orosz katonákat visznek Szibériából európai Oroszországba.

Bécs: Chomicin sztaniszlai rutén püspök, noha lebeszéltek, székhelyére utazott.

Konstantinápoly: Afganisztáni Emir bátyja páncsnoksága alatt 400 ezer embert küldött Pesouva, India kulcsának megszállására. 300 ezer főből álló sereg trónörökös vezérletével az oroszokat támadja.

Baden. Cziraky János gróf öngyilkossági kísérletet követett el. Allapota súlyos. Tett oka anyagi zavarok.

Bécs: Bécsben 2, Brünben 1, Bilitzben 1, Tecchenben 1, Bialában 1 kolera eset fordult elő katonákon.

Oroszország beismeri gyengeségét.

(Táviroda Cenzurálva.)

Érkezett reggel 4 órakor.

Stockholm: Pétervárról táviratozzák a párisi lapoknak: Az új osztrák-magyar és német harc vonal bizonyára hamarosan stabilizálódik. Orosz részről rekonoszálások után arra az eredményre jutottak, hogy a mi csapataink Przemysl és Krakkó között oly erős pozíciókat foglaltak el, hogy azok ellen formális ostromot kell majd intézni, annál is inkább, mert az oroszok a német csapatokkal megerősített osztrák-magyar csapatokhoz viszonyítva ez idő szerint számra nézve kisebbségben vannak, minthogy nagyobb csapatokat kellett részint Lengyelországba, részben Kelet-Galiciába küldeni, hogy a Bukovinával való együttműködés lehetővé tessenek. Ha a lengyelországi csapatküldésről szóló hír valóban bizonyul, úgy érthető, hogy Hindenburg operációja oly formán nyilvánul meg, hogy az orosz nyomás a monarchia ellen enyhül.

— Az uralkodócsalád a háboruban. A Korr. Wilhelm írja: A háboru eseményekből a monarchia népével együtt az uralkodó család tagjai is kivessék a részüket és a dinasztia férfi és női tagjai egyaránt teljes odaadással, lelkesedéssel fáradozik azon a helyen, amelynek teendőit hivatásukhoz, magas állásukhoz illően be kell tölteni. A főhercegek nagyrésze aktív részt vesz a hadműveletekben. Ismeretes, hogy Frigyes főherceg a hadsereg főparancsnoki tisztét tölti be és ugyancsak a főparancsnoksághoz beosztva működik Károly Ferenc József trónörökös is. József Ferdinánd főherceg mind hadtesparancsnok Auffenberg seregében operált, később azonban önálló csapatként vezette hadtestét. Péter Ferdinánd főherceg, aki hadosztályparancsnok, ugyancsak az Auffenberg seregében harcolt. Lipót Szalvátor főherceg a monarchia tüzérségének főfelügyelője és több ízben nyilvánosságra került, hogy részt vett a tüzérségi harcokban, Károly Albrecht főherceg egyik lovashadosztály vezérkarához beosztva működik és hadosztályában már idáig tizenöt ötközetben vett részt. József főherceg egy gyaloghadosztály parancsnoka és a déli harctéren többször volt tüzből. Ferenc Szalvátor főherceg az önkéntes sebesült ápolás főfelügyelője és ebben a hivatásban óriási munkát fejt ki. Ugyanebben a munkakörben tevékenykedik Jenő főherceg, akinek egészségi állapota nem engedi meg a harctéri szolgálatot. A 19 esztendő Miksa főherceg, akit az uralkodó nemrég nevezett ki zászlóssá, most részeseül gyakorlati katonai kiképzésben. A legtöbb főhercegnő a sebesült ápolásban vesz tevékeny részt. Mária Terézia főhercegnő a bécsi Hegel-utcai tartalékkórházban önkéntes ápolónő, Mária Jozefa főhercegnő az augarteni-palota kórházában, a hadseregfőparancsnok leánya: Izabella Mária főhercegnő betegápoló apáca, Budapesten pedig Augustia főhercegnő egyike a legszorgalmasabb sebesültápolónőknek.

— József főherceg uradalma a bevonult cselédek családjainak. József főherceg háukuti uradalmában Baross László uradalmi felügyelő intézkedésére, a hadba vonult cselédek hozzátartozói részére a rendes konvenciót a háboru tartamára is kiadják.

— Ujabb kiképzett ápolónők vizsgáztatása. Az aradi Vörös Kereszt fiókgyűlését által szervezett második önkéntes ápolónői tanfolyam is véget ért. Zimmermann Károly dr. közpórházi igazgató-főorvos, a tanfolyam vezetője, csütörtökön, pénteken és szombaton délután 4—6 óra között vizsgáztatja le a második kurzus hallgatóit, hogy azok is elnyerhessék az ápolónői oklevelet és a vöröskeresztes jelvényt. A Vörös Kereszt elnöksége a lapok útján kéri az önkéntes ápolónőket, akik még nem tettek vizsgát, hogy a jelzett időben jelenjenek meg a közpórházban. Azokra az önkéntes ápolónőkre is kötelező a vizsga, akik elvégezve a második kurzust, már szolgálatot teljesítenek.

— Leégett a lóverseny tribün. A városháza toronyra ma délután négy óra felé észrevette, hogy a lóversenytér tribünje ég. Értésítette a tűzoltóságot, de mikorra a tűzoltók kivonultak, a faalkotmány nagy része már összeomlott s porráégett. Még nem sikerült megállapítani, hogy mi idézte elő a tribün égését, de valószínűnek látszik az a feltevés, hogy gyermekek játszadoztak a közelben s az ő vigyázatlanságuk okozta a tüzet. A vizsgálat megindult.

— Athelyezés. Az igazságügyminiszter Lacsny István aradi kir. járásbírósi irodatisztet és Haglauer György borosjenői kir. járásbírósi irnokot kölcsönösen áthelyezte.

— A vasúti gyors- és teheráruforgalom. Az Acsev. igazgatósága értesíti a szállító közönséget, hogy az aradi fűtőházi telepünkön létesített „Arad-Fűtőház” elnevezésű mellék árakezelési hely működését szeptember hó 30-ával beszüntették, mivel október hó 1-ével az államvasutak Arad állomásukon a gyors- és teheráruk rendes kezelését vonalainkra is újból felveszik. Vonalainkra feladás alá kerülő szállítmányok október hó 1-től kezdődőleg már csak a m. kir. államvasutak pályaudvarán adhatók fel. Állomásainkon október hó 1-je előtt Arad Fűtőházhoz feladott teherdarabárak, ha az értesítés Arad-Fűtőház részéről történik, még Arad-Fűtőháznál veendőek át. — Ugyancsak az Acsev. igazgatósága értesíti arról is a közönséget, hogy vasúti kocsiknak az üzletszabályzatban és díjszabásokban meghatározott és külön kihirdetett, be-, illetve kirakási idejét október hó 1-től kezdve visszavonásig az aradi és csanádi egyesült vasutakon hat nappali órára szállítják le. A hat nappali rakodási óra a közhírré tett raktári hivatalos órák kezdetétől, illetőleg a kocsinak rendelkezésre bocsátásától megszaktítás nélkül, egyhuzamban az esti órák befejezéséig számítottak. Ezt a megszorítást árutorlódás következtében beállott kocsihány miatt léptetik életbe.

— A szülők az iskola-beiratás alkalmával ne mulasszák el Fischer Simon Nagy Áruházat Arad, Szabadság-tér 12. sz. alatt felkeresni, ahol az internátus által előírt összes szükségletek iskolás gyermekek részére legnagyobb választékban és a legolcsóbb árban beszerezhetők. Különös nagy raktár van iskolatáskák, fehérnemű, kalapok, esernyők, nyakkendők, harisnyák és még ezerféle cikkekben. 1989

— Thermosok, tábori kulacsok minden nagyságban állandóan raktáron, ugyancsak kórházi felszerelések u. m. ágytálak, urin-üvegek, itató, köpöcsészék, mosdók porz. és zománccal legjutányosabban beszerezhetők. Fischer Mór Arad, Andrassy-tér 25. Városi és megyei telefon 568. 4915

— Házoruba vonulók részére teveszörkabátok, nadrágok, svatterek, hősapkák, térd-, has- és érmelgítők, keztyűk, selyem alsógarnitúrák, hálózsákok legolcsóbban beszerezhetők „Chio” uridivat üzlet Arad, Andrassy-tér 15. Pannonia szállodával szemben. 1321

— Új és használt iskolakönyvek Kerpel könyvkereskedésében, Andrassy-tér 20. kaphatók. Tiszta állapotú használtak félárban.

— Nyomtatvány-rendelők b. figyelmébe: Nyomtatványokat a rendkívüli állapotok dacára egyelőre még — zavartalanul szállítunk. A leggyorsabbtól a legizlésebbig mindenféle nyomdai és könyvkötészeti munkát végeztetünk árnyalatoktól a leggyorsabbig tiszta állapotú használtak félárban. Az Aradi Nyomda Részv. társaság. Aradi csanádi egyesült vasutak pályaudvarán.

Felolós szerkesztő:

Rudnyánszky Endre.

NYILTTER.*

Új és használt
Iskolakönyvek!

Írószerek!
Füzetek!
Táskák!

1231
nagy választékban kaphatók

Jámbor Antal

könyv- és papírüzletében

Andrassy-tér 3. (Tabajdi-utca) oldal)

Telefon szám 1022.

* Az ezen rovat alatt közölttekért nem vállalunk felelősséget.

Az Aradi Közlöny

1914. október 1-től új előfizetést nyitott.

Az Aradi Közlöny előfizetési árai:

Helyben:

Egy óra 2 K — f.

1/4 évre 6 K — f.

Vidéken:

Egy óra 2 K 40 f.

1/4 évre 7 K — f.

Az Aradi Közlöny

minden negyed-
éves előfizetője in-
gyen és bérmentve

kapja az
Aradi Közlöny
Nagy Képes Naptárát

1915. évre.

Amidőn t. olvasóinkat arra kérjük, hogy lapunkat ismerőseik körében továbbra is terjesszék, egyidejűleg ama t. előfizetőinket, akik az előfizetési hátralékot, dacára felszólításunknak, eddig nem küldötték be, felkérjük hogy ezen összeget beküldeni, az előfizetést pedig megújítani sziveskedjenek.

Iskolaidény 1914/15.

Iskolakönyvek

minden tanintézet részére

új és használt

állapotban kaphatók:

Kerpel Izsó

könyvkereskedésében, Andrassy-tér 20. sz.
(Fischer Eliz-palota)

Tiszta állapotú használt

iskolakönyvek

félárban.

Minden tankönyv használhatóságáért felelek.

Vidéki megrendeléseket is pontosan intézek el. — Telefon 385 sz.

Uránia Színház

Csütörtöktől — vasárnapig

A cs. és kir. hadügy-
miniszterium

irattára részére készült

Hiteles

harctéri hiradó

(Kriegsjournal)

II. déli harctéri sorozata:

1. A Drinán hidat vernek az át-
keléshez.
2. A drugacai harc foglyai.
3. Kötzőhely a drugacai csata-
téren.
4. Operációs sátor a drugacai
csatatéren.
5. Utászok munkában.
6. Szerb hadizsákmány.
7. A táviráskülönítmény mun-
kában.
8. Harc a Gucevo magaslaton.

EZENKIVÜL:

csütörtökön

Borzalmak szigete

látványos dráma.

Pénteken és szombaton

A kék egér

vigjáték.

Nyilatkozat.

Tisztelettel tudatom a cigarettázó urakkal, hogy a Fiume—Triesti gyár a háboru által okozott nehéz viszonyokra való tekintettel a szivarkahüvely árát **50** fillerre szálította le, a könyvecskés szivarkapapír árát pedig 10 fillerre! Azon felül forgalomba hozott egy 4 filléres csomagolású papírt Modiano specialité név alatt. Halász Ferenc, a Modiano Fiume—Triesti gyár vezérképviselője.

Főraktár a m. kir. dohány- és szivar különlegességi Árudában.

9273

Apró hirdetések.

ALKALMAZÁST KERES.

Mérlegképes

könyvelő, perfekt magyar-német levelező, azonnali belépésre állást keres. Esetleg délutáni munkát vállal. Megkeresések „Mérlegképes” jelige alatt a kiadóba kéretnek. 5047

KIADÓ LAKÁS.

3 utcai szoba

és mellékhelyiségekkel álló lakás november 1-re, Szent Pál-utca 6. sz. alatt, kiadó. 5141

2 szoba, konyha,

előszoba és fürdőszobából álló modern lakás november 1-től kiadó. Bővebbet Deák Ferenc-utca 4., a házfelügyelőnél. 5142

Elegáns utcai szoba

fürdőszobával, esetleg konyhával, butorozva kiadó. Cím a kiadóhivatalban. 5144

Utcai lakás

4 szoba és mellékhelyiségek, Szent László-utca 6. szám alatt, azonnal olcsón kiadó. Bővebbet dr. Csiky ügyvédnél, Ferdinánd-utca 7. sz. alatt. 5148

Thököly Imre-utca 55.

3 szobás utcai lakás minden hozzátartozóval, csukott folyosó, kerttel, november 1-ére kiadó. 5143

Modern 2 szobás

erkélyes lakások elő- és fürdőszobával novemberre Nagy Sándor-utca 7. sz. a kiadók. 5106

Egy 2 szobás

udvari lakás, üvegezett folyosóval, melyben vízvezeték és closet van, november 1-re vagy azonnal kiadó. Vécsey-utca 12. 5132

Kiadó lakás.

Legmodernebb berendezéssel egy 5 szobás lakás, mely áll 3 utcai és 2 udvari szobából és a szükséges mellékhelyiségekből azonnalra kiadó. Értekezhetni Petőfi-utca 10. sz. alatt a házfelügyelőnél. 2005

VÉTEL ÉS ELADÁS.

Burgonya

kitűnő ízű kisebb-nagyobb mennyiségben házhoz szállítva kapható, Niederhauser Gyula. Arad posta fiók. 5040

Veszek

uraktól levett férfiruhát, téli kabátot, városi és utazó bundát a legmagasabb árban. Bleier Ignátz, Szent-Pál-u. 12. 4699

Paradicsomot

be főzésre, 12 fillér kilogrammonként. Ugorkát ecetbe 100 drbonként 2 koronáért szállít. Szatmári Szabó István Faiskola és Kertészete Pankota, csomagolás önköltségi árban lesz felszámítva, rendelésnél az érték fele beküldendő. 5059

Minden rendszerű

használt, de kifogástalan állapotban levő írógépek, legjutányosabb árban jótállás mellett, Ziffer és Hollós cégnél (Br. Bohus palota, III. em.) kaphatók. Ugyanott mindennemű író és sokszorosító-gép javítások legolcsóbban elvállaltatnak. 5049

120 HL

tavaszi fehér muszka hegyi bor eladó ifj. Scherer Károly, Újszentanna. 5098

Borosbordók

7 db 60 literes teljesen új ászok hordó, kitűnő tölgfából készült, jutányos árban eladó szatmári Szabó István szőlőbirtokosnál, Pankota. 5117

KÜLÖNFÉLE.

Köszönetnyilvánítás.

F. hó 28-án az Apollóban a folyosón hagyott kabátomba ismeretlen jötevő ajándékot tett. Eantón mondok halás köszönetet a cukrokért az ajándékdadó két kis leányának. Leberstein Samu. 5148

India fogoseppék

a legmakacsabb fogfájást azonnal megszüntetik, ára 70 fillér. Főraktár Gutori Földes Kelemen gyógyszerészre és vegyszertári laboratóriumra Aradon. Összes készítményeink kaphatók Hehs Vilmos Batthyány-utcai gyógyszerésztárában.

Hehs-féle

Vasaschinabor. Szuverén szer vérszegénység, sápkor, szédülés a vérszegénységből eredő idegbajok, idegrohamok, étvágytalanság, gyomorbántalmak, láz, általános gyöngegség ellen páratlan vérképző és vérjavító, biztos óvszer malárikus fertőzések és infekciókból eredő megbetegedések ellen egy felnőtteknek, mint gyermekeknek. Ára 2 korona 40 fillér. Készíti: Hehs Vilmos gyógyszerészre Aradon, Batthyány-utca. 1508

Szőrmék, ruhaneműk,

szőnyegek megóvására ajánlunk molykeveréket 20 és 40 filléres csomagokban, legfinomabb resublimált Naftalint, kiló 1 korona. Terpentin olajat, kiló 2 korona. Pachsuli levelet, kiló 3 korona. Rovarport szoró dobozokban 20 fillér, bádóg dobozokban 80 és 60 fillér. Légy irtó szereket, légyfogókat, Zacherlint, stb. Földes gyógyszerészre Deák Ferenc-utca. Hehs gyógyszerészre Batthyány-utca. 1224

„Matteine“

poloska- és molyirtó vállalat
Arad, Tabajdi Károly-utca 1. sz.
Telefon 10-45.

(Tulajdonos: Fischer.)

Elvállal teljes bérházak, szállodák, intézetek, nagyobb magánlakások féreg elleni biztosítását csekély évi bérért. — Poloskák és ezek petéinek végleges kiirtását egy évi jótállás mellett. A tisztítandó szobákból sem a butorzat, sem semmi más nem távolíttatik el s így az irtási munkát a háztartásban semmi kárt, vagy zavart nem okoz! 3561

23084—1914.

Hirdetmény.

Tudomásomra jutott, hogy a harctérről hazaérkezett több sebesült katona orosz és szerb lőfegyvert és egyéb hadfelszerelési cikket hozott magával s ezen tárgyakat polgári egyéneknek eladta. Ezen fegyverek és hadfelszerelési cikkek nem képezik az illető katonák magántulajdonát, hanem hadizsákmányt, mint ilyen a katonai kincstár tulajdonát képezik.

Felhívom ennél fogva mindazokat, akiknek ilyen fegyverek, hadfelszerelési cikkek birtokában vannak, hogy azokat a m. kir. 5476—914. M. E. számú rendelet 5. §-a értelmében 48 óra alatt hivatalomhoz szolgáltatassák be, mert ellenkező esetben ellenők a hivatkozott rendelet értelmében fogok eljárni.

Arad, 1914. szeptember 27.

Greén Nándor,
főkapitány.

Aradkövi hegyközség

előjárósága közhirre teszi, hogy Aradkövi hegyközség területén

a szüret

f. évi október 5-én veszi kezdetét.

5147

Költözők figyelmébe!

Villamos világítási berendezéseket csillárokkal együtt, kedvező feltételek mellett szerel és szállít 3361

Koch Dániel

Arad, Deák Ferenc-utca 42. sz.

2 szobás csinos udvari

lakás

a konyhában vízvezetékkel, azonnal v. okt. 1-re kiadó. Flórián-utca 6B., 3-ik ajtó. 5146

Dearling for Gentlemen

világhírű

Szivarkahüvely

sterilizált antinikotin vattával. Minden dobozban 120 darab.

Ujdonság!

Kapható:

ARADON

a különlegességi dohány-tőzsdében. 2171

Üzlet- és műhely- áthelyezés!

A nagyérdemű közönség szives tudomására adom, hogy a Hunyadi-utca 3. szám alatt volt 2209

férfi- női és gyermekcipő raktáramat és műhelyemet Weitzer János-utca sarkán (volt Templom-utca)

levő házban, a főpostával szemben helyeztem át. Üzletem teljesen meg van nagyobbítva s állandóan saját műhelyemben készült elismert legjobb minőségű cipők kaphatók jutányos árért. Megrendelések és javítások pontosan elkészülnek.

További szives pártfogást kér:

GARA MIKLOS.

Berliner pamut

kilója hét koronáért, hasvédő, valamint kapcának bar-
chetek olcsó árért kaphatók a

„Női divatruházban“

Boros Beni-tér 4. 5188

(Széchenyi gőzmalommal szemben.)

Öltözködők figyelmébe

ajánljuk szakszerű vállalatunkat
villany- és gázvilágítás és csengő-
szerelésekben. Auer gázizzótest da-
rabja 32 és 36 fillér. Wolfram-
égők gyári árban.

Műszaki és Világítási Vállalat

Hoffmann és Társai
Minorita-palota. 5184

Ablakredők

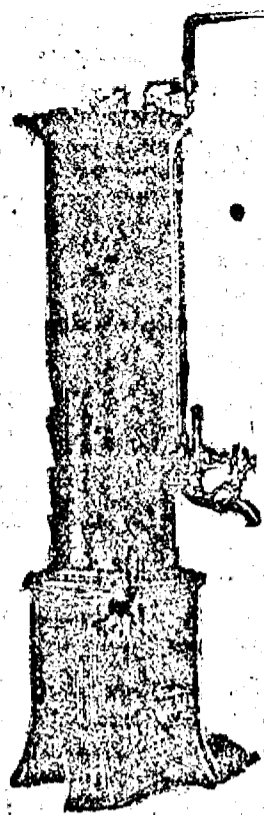
Valódi amerikai önműködő
ablakredőnyök gyári rak-
tára.

Gyermekkoszlik nagy választékban.

Zimmermann Ignác

norinbergi, díszmű- és já-
tekáru üzletében 1861

Arad, Szabadság-tér 21.

Vízveze- ték és csator- názási vállalat

hol mindennemű csatornázást, víz-
vezeték, fürdő-, klosett, mosdót,
szivattyús kutak felszerelését és ja-
vítását elvállalom a raktáron tar-
tom. Nagy javító műhely. 26 évi
tapasztalatom elég biztosíték, hogy
t. rendelőknek az elvállalt munká-
t pontosan és olcsón eszközölöm
ugy helyben, mint vidéken. A
nagyszerű közönség nagybecsű
pártfogását kéri 4946

Mókos Márton

vízvezeték szerelőmester

ARAD, Fábrián-utca 12. sz.

Telefon 748. ::: Jóhából való
fiúk tanulóinak azonnal felvételnek

Telefon 987.

Telefon 987.

Aradi kőszén és kokszt forgalmi vállalat.

Tisztelettel értesítjük a t. fogyasztó közönséget, hogy a téli szükséglet
beszerzése céljából ajánlunk

I-ső rendű Zaberzei dió I. koksztot
I-ső rendű Porosz salon fűtő kőszén
I-ső rendű Vasaló faszén,

Raktárunkból **Csernovits Péter-utca 24.**
szám alatt átvéve.

Mintán nagyobb mennyiség áll rendelkezésünkre. Uradalmakat és ki-
sebb ipartelepeket is kielégítünk addig, a míg a vasúti forgalom helyre áll.
Ajánlatosnak tartjuk, ha már most biztosítja téli szükségletét, mert
előre láthatólag később nehézségekbe fog ütközni. 501

Sengyel Gyula,

műlakatos,
épület és vasszerkezeti műhelye

ARAD,
Deák Ferencz-utca 38.

Tanulók felvételnek.

Veszek

Legmagasabb árban
aranyt,
ezüstöt, gyémánt- és bri-
liánt ékszertárgyakat
Deutsch Izidor
Glaszortó
Welter J.-utca, Minorita-palota
Telefon 438. szám. 2058

Kalmár József

villanyszerelő
Arad, Salacz-utca 2. sz.
Telefon 242. Telefon 242.

Ajánlja
költözködők figyelmébe:
villanyos világítási berendezéseket,
villanyos csengő- és telefon be-
rendezéseket s minden e szak-
mába vágó munkát. Pontos és
gyors munka. 481

Raktáron tart:
villanyos osillárokat, villanyos fő-
zödényeket, villanyos vasalókat,
villanyos hajszűtő vasakat, Wolfram
lámpákat és mindennemű villa-
nyos cikkeket.

Figyelmeztetés!

Miután az

„Aradi Ibolya Crème“-met

utóbbi időben utánozták, hogy a nagyszerű
hölgyközönséget a félrevezetéstől megóvjam, az

„Ibolya Crème“

elnevezéshez a „DORE“ szót is csatoltam. —
Saját érdekében tessék csakis oly Ibolya
Crémet vásárolni, melyen az

„Ibolya Doré Crème“

felírás látható. Ara 1 tégelynek
1 korona. Kapható a készítőnél:

HAJÓS ÁRPÁD

gyógyszertárában Arad, Andrássy-tér 22. sz.

továbbá Berger Gyula, Földes Kelemen, Hehs Vilmos, Kárpáti János, Ring
Lajos és Wojtek Kálmán urak gyógyszertárába, valamint Wojtek és Weisz,
Hansu Nestor és Török Andor és Társa urak drogériájában. 10

Női

fehér és színes

kalap kiállítás

minden ünnep- és vasárnap
estl 9 óráig a Fehér-Kereszttel
szemben, rendkívüli olcsó árak.

Férfi kemény- és puha- kalapok nagy raktára.

Kalap tisztítást, festést és ala-
kítást a legújabb modellek
után olcsón elvállalom.

Első Aradi Villanyerőre be-
rendezett kalapgyártás nagy-
ban és kicsinyben.

Tisztelettel 4997

Bittenbinder Konrád,
Arad, Deák Ferencz-u. 42.

„Fehér Kereszttel szemben.“